

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

**MOŽNOTI A APLIKACE EXPERIMENTÁLNÍCH TECHNIK DO VÝTVARNÉ
VÝCHOVY V MATEŘSKÉ ŠKOLE**
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristýna Topolová

Předškolní a mimoškolní pedagogika

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Havlíček

Plzeň, 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2022

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala panu Mgr. Jakubovi Havlíčkovi za cenné rady, odborné konzultace a za skvělé vedení mé kvalifikační práce.

OBSAH

Úvod	1
1. Současná mateřská škola	2
2. Vývoj dítěte v předškolním vzdělávání	5
2.1 Vývojové fáze	6
3. Dětský výtvarný projev	9
4. Výtvarná výchova v předškolním vzdělávání	11
4.1 Koncepce výtvarné výchovy dle Karly Brücknerové	12
4.2 Historie výtvarné výchovy v předškolním věku	13
5. Zasazení výtvarné výchovy do rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání	15
5.1 Vymezení výtvarných činností v rámcovém vzdělávacím programu předškolního vzdělávání	15
6. Metody vedení výtvarné výchovy	18
7. Techniky ve výtvarné výchově	20
7.1 Kresba	20
7.2 Malba	21
7.3 Grafika	22
8. Experimentální výtvarné techniky v předškolním vzdělávání	22
8.1 Experimentální tvorba	22
9. Materiály při práci ve výtvarné výchově	23
9.1 Kresebné materiály a nástroje	23
9.2 Malebné materiály a nástroje	25
9.3 Modelovací materiály a nástroje	26
9.4 Grafické materiály a nástroje	27
9.5 Netradiční materiály a nástroje	28
10. Autoři, kteří se experimentálními technikami zabývají/zabývali	29

11. Autorské návrhy a realizace tvůrčích činností zaměřených na experimentální tvorbu v konkrétní mateřské škole	37
11.1 Kvítečku, kvítečku, jakou barvu máš?	37
11.2 Trochu jiný pohled na svět	43
11.2.1 Výzkumná sonda	46
11.3 Těstoviny na mnoho způsobů	51
11.4 Tvoření s vodou a sluníčkem	56
11.5 Shrnutí výtvarných experimentů	60
Závěr	61
Resumé	63
Seznam literatury	64
Seznam obrázků	68

SEZNAM ZKRATEK

RVP PV = Rámcový vzdělávací plán pro předškolní vzdělávání

MŠ = mateřská škola

PO = podpůrná opatření

LMP = lehká mentální postižení

ČR = Česká republika

USA = Spojené státy americké

PVC = polyvinylchlorid

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na experimentální tvorbu ve výtvarné výchově v mateřské škole. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a empirickou.

V prvním úseku je pozornost věnována oblasti předškolního vzdělávání a tématu dítěte v mateřské škole (vývojové fáze dítěte, motorika dítěte, vývoj výtvarného projevu u dětí předškolního věku, vzdělávací činnost v mateřské škole, výtvarná činnost v mateřské škole, propojení RVP a výtvarné výchovy, výtvarné techniky včetně experimentální aj.).

Empirická část se zabývá autorskými návrhy a realizacemi tvůrčích činností zaměřených na experimentální tvorbu v konkrétní mateřské škole. Plnohodnotnou součástí jsou reflektivní vazby a vyhodnocení. Veškeré činnosti jsou koncipovány do podoby přímého uplatňování výtvarných aktivit u dětí předškolního věku v mateřské škole.

KLÍČOVÁ SLOVA

Výtvarná výchova, netradiční výtvarné techniky, tradiční výtvarné techniky, experimentální tvorba, předškolní vzdělávání, tvořivost, spontánnost.

ANNOTATION

The bachelor thesis is focus on the experimental creation in the art education in kindergarten. Bachelor thesis is divide to two parts, theoretical and empirical.

In the first part is attention devote to preschool education and to the theme – children in the kindergarten (development phase of children, motor skills of children, development of art educational by preschool children, education in kindergarten, art educational in kindergarten, connection RVP and art education, art techniques including of experimental).

The empirical part deal with autor's proposals and realizations of creative activities focus on experimental creation in specific kindergarten. Full – fledged part are reflective ties and evaluation. All the activities are conceived in the form of direct application of art activities by children in preschool age in kindergarten.

KEYWORDS

Art education, nontraditional art techniques, traditional art techniques, experimental techniques, experimental creation, preschool education, creativity, spontaneity.

ÚVOD

Tato bakalářská práce nese název Možnosti a aplikace experimentálních technik do výtvarné výchovy v mateřské škole. Jejím hlavním cílem je vymezit základní pojmy a souvislosti týkající se právě těchto technik, a dále navrhnout a zrealizovat experimentální výtvarné úkoly, které budou uzpůsobeny dětem předškolního věku.

Toto téma jsem si vybrala proto, jelikož sama pracuji jako učitelka v mateřské škole a o výtvarné aktivity tohoto typu je ve školkách nouze. Vše je bohužel stavěno na stereotypním kopírování předlohy a není dán prostor pro dětskou tvořivost, hravost a fantazii, z tohoto důvodu je důležité dostat takovéto činnosti a postupy do povědomí i ostatních pedagogů.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí – teoretické a empirické. V teoretické části jsem se zaměřila na současnou mateřskou školu a její pojetí, na krátkou historii výtvarné výchovy, výtvarnou výchovu v předškolním vzdělávání, na propojení RVP PV s výtvarnou výchovou, vývoj dítěte a na samotnou experimentální tvorbu v mateřské škole a její techniky.

V části empirické je série několika navržených aktivit, které se zaměřují právě na experimentální výtvarnou tvorbu v mateřské škole a byly ověřené i v praxi. Dále jsem k jedné z provedených činností připojila i výzkumnou sondu. Výtvarné činnosti byly realizovány s dětmi ve věku od 3-5 let a byly zapojeny všechny přítomné děti.

Byla bych velmi ráda, kdyby tato bakalářská práce sloužila jako inspirace pro ostatní pedagogy, aby je povzbudila k zajímavému a zábavnému výtvarnému tvoření. Myslím si, že v této hektické době je velmi důležité, aby u dětí probíhal správný celkový vývoj osobnosti, fantazie i myšlení, a s tím nám může napomoci právě experimentální tvoření v mateřské škole.

1. Současná mateřská škola

Mateřská škola je výchovně-vzdělávací institut, prostřednictvím kterého se děti rozvíjí sociálně, kulturně a u jedinců zde probíhá určitá sebeobnova a seberozvoj.

„V návaznosti na společensko-politické změny po roce 1990 se mateřské školy zorientovaly ve směru od kolektivně stanovených cílů zaměřených na dosažený věk a školní metody práce v jednotné mateřské škole k dítěti a jeho individuálním potřebám citovým, dále socializačním a vzdělávacím. Otevřely svou práci rodinám a uvolnily prostor pro vstup alternativních směrů do našeho výchovně vzdělávacího působení.“ (Kořátková, 2008)

Současná mateřská škola je velmi ovlivňována politickými, ekonomickými a společenskými změnami, proto je vzdělávání bráno za velmi důležitý pilíř života, který určuje nejen kvalitu učení u jedince samotného, ale také kvalitu, povahu a tempo, celé naší společnosti. Základem tohoto úspěšného vývoje, je rozvíjení osobnosti každého dítěte, s přihlížením na jeho osobnostní předpoklady, schopnosti a dovednosti.

Aby školský institut mohl plnit dobře svou funkci, musí k tomu být vytvořeny nezbytně nutné podmínky, například-materiální, finanční, personální, hygienické a kurikulární.

Mateřskou školu navštěvují děti předškolního věku, to znamená děti ve věku od dvou do šesti let (či do sedmého roku dítěte, pokud má odklad školní docházky). Poslední rok, před odchodem do školy, je dle zákona pro děti povinný a mateřská škola musí zajistit pro takovéto dítě místo, aby se dostatečně a kvalitně připravilo na školní docházku.

Třídy mohou být buď smíšené (děti od 3 let do 6), či homogenní (děti ve stejném věkovém rozmezí). Nejvyšší možný počet dětí na třídu je však 24.

Po nařízení integraci státem jsou do MŠ přijímány i děti s různými handicap, ať už s psychickými či s fyzickými. Pokud naši třídu navštěvuje jedinec, který má určitý handicap a je ve 3. stupni PO¹ s LMP², nebo ve 4. či 5. stupni PO, snižuje se počet dětí o dva. Pokud je to jedinec, který je zařazen ve 3. stupni PO (s výjimkou LMP), snižuje se počet dětí pouze o jednoho.

¹ PO = podpůrná opatření

² LMP = lehké mentální postižení

Současné mateřské školy se snaží o dodržování hned několika základních pilířů mezi které patří například spolupráce s rodinou, nedirektivní přístup, empatie, akceptace, autenticita, aktivní naslouchání, empatický rozhovor a v neposlední řadě pozitivní klima mateřské školy. Dodržování a využívání těchto pilířů může být pro rodiče rozhodujícím právě při výběru školky.

a) **Kurikulární dokumenty**

Každá mateřská škola se musí řídit takzvaným kurikulem/vzdělávacím programem.

„Kurikulum jako návrh cesty, která vede k záměrnému získávání zkušeností dítěte, je chápáno poměrně široce. Zahrnuje v sobě procesy, prostředky i podmínky dosažení cíle.“ (Bečvářová, 2003)

Při tvorbě kurikula rozlišujeme čtyři úrovně:

- Státní
- Rámcová
- Školní
- Třídní

Státní program vzdělávání

Státní program vzdělávání tvoří ministerstvo po projednání se sdruženími s celostátní působností, s pedagogickými pracovníky, rodiči, s národnostními sdruženími. Je základem pro vytvoření dalších vzdělávacích programů-rámcový, školní, třídní.

Rámcový vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program je základní pedagogický dokument, který je vymezen státem. Pro jazykové školy, pomaturitní studium a odborné školy. Na základě tohoto programu potom dále pedagogičtí pracovníci tvoří školní vzdělávací program.

Školní vzdělávací program

Tento program má každá škola jiný. Sestavuje si ho ředitel školy na základě toho, jak to na jejich škole funguje a zda se jedná o klasickou, alternativní či uměleckou školu.

Třídní vzdělávací plán

Třídní vzdělávací plán si vytváří pedagogičtí pracovníci na základě školního vzdělávacího programu. S každým školním rokem se vytváří nový třídní vzdělávací plán.

b) Alternativní program v mateřských školách

Alternativní programy v mateřských školách u nás vznikly na základě reformy, důvodem byla kritika mechanického vzdělávání v tradičním školství.

Existuje u nás několik typů alternativního vzdělávání, které mají podobné znaky, například aktivní zapojení dítěte do výuky, snaha neudusit v dítěti touhu po poznání, prosazování samostatnosti. Uvádím vybrané alternativy, které fungují v České republice:

Waldorfské školy

První Waldorfskou školu založil Emil Molt na základě antroposofie Rudolfa Steinera. V současné době je u nás v ČR kolem 15 Waldorfských institucí.

Heslo tohoto alternativního vzdělávání je, že respektuje postupný a individuální vývoj dítěte.

Tato škola je založena na principech uvědomění, že se malé dítě učí skrz nápodobu, dítětem iniciovanou a volnou hru, zaměření se na skutečné události, zaměření se na umělecké činnosti, smysluplné praktické činnosti – vaření, pečení.

Montessori

Montessori školy vznikly podle své jmenovkyně Mária Montessori. První mateřská škola vznikla roku 1907 a v současné době je na našem území kolem 100 mateřských škol.

Dítě je respektováno a považováno za samostatně se vyvíjecí bytost.

Hlavním heslem této pedagogiky je: „Pomoz mi, abych to zvládl sám.“

Principy Montessori pedagogiky jsou například partnerský přístup, svobodná volba práce, věková různorodost, chyba je zde chápána jako přirozená věc, prostředí, které dítě láká k prozkoumávání.

Začít spolu

Tento program vznikl za podpory Sorosovy nadace a začal se vytvářet již v 90. letech v USA.

V Začít spolu se klade velký důraz na multikulturní výchovu, na podporu jedinečnosti, zapojení rodiny, radost z učení, na svobodu, zodpovědnost a na centra aktivit—centrum psaní, centrum čtení, centrum matematiky, centrum věd a objevů, centrum ateliér.

Mezi alternativní vzdělávání můžeme dále řadit Jenský plán, Daltonský plán, Dobrou školu, Zdravou školu a Lesní školu aj.

2. Vývoj dítěte v předškolním vzdělávání

Vývoj dítěte

„Proces evolučních změn tělesných, duševních a sociálních znaků člověka v průběhu jeho individuálního života. Tyto změny spolu navzájem vnitřně souvisejí.“ (Heřmanová, Hátlová, 2010)

V předškolním věku děti poznávají svůj okolní svět, pozorují okolí a nasávají spousty nových informací. Jejich myšlení není ještě zcela logické, ale je názorné a intuitivní.

Řešení problémů či různých situací, je pro jedince v tomto věku ještě náročné. Většinou děti nepochopí ani danou situaci a vyvozují špatné důsledky. Proto je velmi důležité, aby už od mala chodily s rodiči na nákup či k doktorovi. Tím pádem budou mít tyto situace naposlouchané, vypořizované a budou vědět, co očekávat. Další směrnicí mohou být pro děti pohádky, kde se také setkají se spousty situacemi a jejich řešením.

V tomto období dochází ke zdokonalování pohybu, hrubé motoriky a dále motoriky jemné. Díky rozvoji jemné motoriky, se může u jedinců dobře rozvíjet i kresba. Zpočátku je dítě ještě nevyhraněné, a tak si většinou přendává psací nástroj z jedné ruky do druhé, později už upřednostňuje ruku pouze jednu. Je důležité, abychom jako pedagogové lpěli na správný špetkový úchop.

U každého z jedinců probíhá psychický vývoj, který se realizuje zráním a učením. Tato změna je často determinována jak zevnitř, tak zvenku a jedná se o změnu zákonitou.

Psychický vývoj se člení do čtyř oblastí:

Biosociální vývoj—tělesný vývoj a veškeré proměny, které souvisí s tělem.

Kognitivní vývoj-do této skupiny patří všechny psychické procesy.

Psychosociální vývoj-utváří se sociální pozice dítěte, jedná se o osobnostní charakteristiky a mezilidské vztahy.

Emoční vývoj-zahrnuje zrání dětské emocionality, jak dítě reaguje v daných situacích.

Aby u dítěte mohl probíhat správný fyziologický vývoj, je velmi důležité u dítěte naplňovat všechny životní potřeby, a to potřeby biologické, zázemí pro jedince, jistotu, pocit bezpečí, aby mu byla umožněna socializace a v neposlední řadě mu dávat prostor a příležitosti pro seberealizaci.

2.1 Vývojové fáze

Piagetova teorie vývojových stádií

Jean Piaget byl švýcarský psycholog. Vytvořil základ pro teorii kognitivního vývoje u dítěte, rozeznává zde čtyři hlavní stádia-senzomotorické, předoperační, stádium konkrétních operací a stádium formálních operací. Pro každé stádium jsou typické určité znaky, které se ale mohou u jedinců individuálně lišit. Není nutné se na vymezení jednotlivých stádií striktně upínat. Avšak každý jedinec si musí projít všemi stádii, nemůže přejít do dalšího stádia, aniž by prošel tím předchozím.

<u>Stádia</u>	<u>Příslušné roky</u>	<u>Činnosti</u>
<i>Senzomotorické stádium</i>	0-2 roky	Narozené dítě vnímá zpočátku jen stíny předmětů, tato schopnost se mu postupem času mění k lepšímu, jedinec se začíná zaměřovat na předměty, které mají výraznou barvu a zajímavý tvar. Později si uvědomuje sebe samo, odlišuje se od jiných objektů a záměrně koná. Dále

		nabývá vědomí, že předměty stále existují, i když je zrovna nevidí.
<i>Předoperační stádium</i>	2-7 let	V tomto období je dítě egocentrické, neumí uchopit názor druhých a vidí vše jen ze svého hlediska. Začíná slovy opisovat předměty a jejich vlastnosti a dokáže je na základě jedné charakteristiky třídít (zda jsou velké/malé, hebké/drsné, bílé/černé). Uchopuje svůj rodný jazyk a snaží se využívat alespoň jeho základy. Pomocí pozorování druhých získává jedinec zkušenosti, poznatky a dochází k rozvoji osobnosti.
<i>Stádium konkrétních operací</i>	7-12 let	Jedinec dokáže logicky a podle více charakteristik třídít objekty. Začíná operovat s abstraktními pojmy a postupně chápe stálost počtu, množství a hmotnosti.
<i>Stádium formálních operací</i>	Od 12-ti let a výše	Dítě logicky uvažuje i o abstraktních pojmech, začíná přemýšlet o

		<p>budoucnosti, existenci a o ideologických otázkách. Při experimentech je schopno si samo měnit proměnné a hledá pravidla. Právě toto období je jako stvořené pro experimentování i ve výtvarné výchově. Děti přestávají být vázané jen na jednu techniku či metodu a hledají nové možnosti výtvarného projevu.</p>
--	--	--

Vývojovými fázemi pro předškolní věk dětí se dále zabýval Kohlberg.

Kohlbergova stádia morálního usuzování

Lawrence Kohlberg byl americký psycholog, který vytvořil stádia morálního vývoje, na který měla malý vliv právě Piagetova stádia kognitivního vývoje. Byl zastáncem té teorie, že pokud se má dítě rozvíjet po mravní stránce, musí u něj probíhat správný kognitivní vývoj.

Lawrence Kohlberg dělí svou teorii do tří stádií morálního vývoje a každé stádium do dvou stupňů.

<u>Stádium, úroveň</u>	<u>Činnost</u>
<p><i>Předkonvenční morálka</i></p> <p>1. orientace na trest</p> <p>2. orientace na odměnu</p>	<p>1. Jedinec poslouchá autoritu, aby se vyhnul trestu.</p> <p>2. Jedinec se chová tak, aby ze svých činů profitoval, přizpůsobuje se.</p>

<p><i>Konvenční morálka</i></p> <p>1. orientace na to být hodným dítětem</p> <p>2. orientace na autoritu</p>	<p>1. Jedinec plní to, co od něj očekávají druzí.</p> <p>2. Jedinec dodržuje pravidla, aby se vyhnul odsouzení ze strany autority.</p>
<p><i>Postkonvenční morálka</i></p> <p>1. orientace na společenskou smlouvu</p> <p>2. orientace na univerzální etické principy</p>	<p>1. Jedinec se řídí obecnými pravidly a zákony, aby byl od všech uznávaný.</p> <p>2. Jedinec jedná dle sebe, podle toho, co si myslí, že je správné.</p>

3. Dětský výtvarný projev

Dětský výtvarný projev provází několik stádií, která jsou specifická. Můžeme pozorovat, že tříletý jedinec kreslí zcela jinak než jedinec jednoletý. Jedním z prvních, kdo se danému tématu věnoval byl francouzský filosof-Georges Henri Luquet.

Dětský výtvarný projev můžeme pozorovat již před prvním rokem dítěte. Nemusí se jednat pouze o klasické vytváření pomocí papíru, pastelky či křídly. V tomto období děti experimentují, zkouší nové věci, které je zaujmou. Proto sem například patří i prostý obtisk ruky na zamlžené sklo auta, rýha lopatkou do písku nebo kreslení špinavýma rukama po jídelní stoličce. Toto období se nazývá-**období „skvrn.“**

Stádium „čmáranic“

-předvýtvarné období

Toto období trvá do 2 let jedince. Jakmile je dítě schopno pevně uchopit psací nástroj-pastelku, voskový pastel, křídlo, zkouší, co vše se s ním dá dělat. Vznikají první čáranice. Jedinec se zaujetím sleduje, jaké stopy za sebou nástroj zanechává, někdy může na nástroj více přitlačit, někdy zase méně.

Jelikož dítě nemá ještě plně rozvinutou motoriku, kreslí pomocí celé paže, proto je dobré pro vytváření využívat velkých archů a měkkých nástrojů, jako jsou právě pastelky, voskové pastely. Naopak se nedoporučuje kresba fixem. Aby se ratolesti učily správný úchop psacího náčiní již od útlého věku, můžeme využít ergonomických či trojhranných pomůcek.

Stádium „čarání“

-období náhodných zdarů

V tomto období se jedinec snaží napodobit svůj vzor, například maminku, která něco sepisuje. Jejich tvoření jim však ještě nevydrží dlouhý časový úsek. V tomto stádiu se mluví především o takzvaném „náhodném realismu.“ (Jedinec většinou neví, co kreslí. Výtvar pojmenuje až ke konci a to tím, co ho první v tu danou chvíli napadne).

Stádium „hlavonožců“

U tříletých jedinců je již vidět velký pokrok ve výtvarném tvoření, děti již kresbu z části ovládají a jejich výtvary mají určitý obsah. Pokud se rozhodnou, že budou kreslit tatínka, maminku či sourozence, vytváří takzvaného „hlavonožce.“ Nakreslí jeden větší kruh, který představuje hlavu a trup, dále z kruhu vedou v horní polovině dvě čáry představující ruce a v dolní polovině další dvě čáry, které představují nohy. V tomto věku děti nedodělávají detaily, jedná se pouze o strohé postavy.

Kolem šestého roku začíná dítě rozdělovat postavu na horní a dolní část se všemi náležitostmi. Na rukách jsou prsty, dále postava disponuje i ušima, krkem a nosem. Děti nezapomínají kreslit ani předměty, které se kolem nás nachází-dům, strom, auto, kvítí- **„období naivního realismu.“**

„Několik studií dává za pravdu Liguetovu tvrzení, že detailů na postavě přibývá s růstem mentální úrovně. Různé způsoby zobrazení postavy, podle nichž lze hodnotit inteligenci dítěte, poskytuje také důležitou informaci o tom, jak dítě vnímá vlastní tělo.“ (Davido, R., 2008)

4. Výtvarná výchova v předškolním vzdělávání

Výtvarná tvorba

„Výtvarná tvorba je „vnější činnost“, při které dochází k přetváření objektu. Nápad na přetvoření se uskuteční ve výsledek, který můžeme pozorovat zrakem, nebo například u prostorové tvorby můžeme výsledek tvorby ověřit hmatem.“ (Hazuková, 2011)

Výtvarná výchova

„I v mateřské škole je výtvarná výchova procesem záměrného působení na dítě speciálními prostředky.“ (Hazuková, 2011)

V předškolním vzdělávání má výtvarná výchova velmi důležitý význam, nejen že utváří dětskou osobnost, ale pomáhá dítěti osvojovat okolní skutečnost, ujasňovat souvislosti mezi věcmi a lidmi.

Výtvarná výchova pomáhá dětem k seberealizaci, dále lze z výtvorů číst určité znaky individuality, a to například i z psychologické stránky. Je pro dítě plně přirozenou činností, proto není potřeba jedince do vytváření nutit, pouze ho správně motivovat. Ratolesti mají poté samy o činnosti zájem. Motivace je velmi důležitým prvkem, nejen ve výtvarné výchově. Motivačním prvkem nám může být úplně cokoliv, obrázek, video, obyčejná píseň či báseň. Sám pedagog mnohdy natolik děti nezná, což je problém, ale měl by se zajímat o to, jaké prvky to jsou.

Děti se pomocí výtvarné výchovy učí a objevují.

Je velmi důležité v jedincích probouzet tvořivost. Opět je nutné, aby byl pedagog schopen děti zaujmout, aby uměl ocenit neobvyklý či obvyklý způsob tvorby, dále pak skupinovou kooperaci v momentech, kde je to vítáno. Je potřeba vědět, že není možno rozvíjet tvořivost, aniž bychom dětem nedávali dobré podněty, znalosti a konkrétní představy. Předpokladem pro tvořivost je co nejširší škála zájmů.

Jako pedagogové bychom si měli dát velký pozor na to, aby naše výtvarné činnosti nesklouzávaly spíše k pracovním činnostem a dále také na to, abychom dětem nepředkládali již hotové, jasné předlohy a šablony. Tento styl výuky výtvarné výchovy omezuje rozvoj tvořivosti a fantazie u dětí.

Výtvarnou výchovu si často pedagogové v mateřské škole nevědomě zaměňují za výchovu pracovní. Hlavní rozdíl ve výtvarné výchově je takový, že podporuje sebevyjádření a fantazii u dítěte, to znamená, že necháme jedince volně tvořit. Dále je možné do výtvarné výchovy integrovat i ostatní obory. Hlavní neřestí jsou již připravené předlohy a nastavený konečný vzhled výtvaru, kdy dítě vedeme „pouze“ k preciznosti, čistotě a to dle předem zadaného postupu tvoření.

Jaromír Uždil ve své knize zmiňuje, že výtvarná výchova klade většinou takové aktivity, kdy se u všech dětí nepředpokládá stejný výsledek. I v ten moment, kdy pedagog řekne určité zadání, zbývá stále dost místa pro originální zpracování. Není třeba se obávat, že aktivity, u kterých není předem dáno, jakých výtvarných technik bude využíváno, by nějak negativně ovlivnily dovednosti a schopnosti jedince.

Pro shrnutí bych ráda využila text Jaromíra Uždila.

„Výtvarná výchova v mateřské škole zahrnuje činnosti, jejichž společným znakem je viditelný výtvar. Jeho shoda se skutečností nemůže být cílem-výtvar znamená vždy o něco víc než prosté zpodobení známé věci, je v něm znatelně vyjádřen citový vztah dítěte k zobrazovanému a radost z užití výtvarných prostředků (čáry, barvy).“ (Uždil, 1980)

4.1 Koncepte výtvarné výchovy dle Karly Brücknerové

Různý přístup pedagogů k výtvarnému tvoření ve své publikaci velmi zajímavě zachytila Karla Brücknerová³. V knize můžeme najít, co je typické pro zpracované koncepte, dle kterých pedagogové s dětmi v mateřské škole většinou tvoří.

Výtvarná výchova jako manufaktura

V této koncepci se jedná hlavně o to, že děti dostanou jasný vzor, podle kterého by měly postupovat. Děti jsou precizní, musí dodržovat přesný postup. Výsledkem však není originální výtvar, ale šablonovitý způsob práce.

³ Karla Brücknerová-Skici ze současné estetické výchovy, 2011

Výtvarná výchova jako škola

Koncepce druhá je založena na tom, že se pedagog snaží striktně dodržovat osnovy, pokyny, dle kterých má během celého roku postupovat. Dílčí a plnohodnotnou částí k tvorbě jsou teoretické souvislosti či odpovídající výuka výtvarné kultury. Ratolesti si zkouší především klasickou tvorbu a tvorba experimentální může být v tomto pojetí výuky upozaděna. Pedagog dětem při zadání stanoví jasné cíle a mantinely.

Výtvarná výchova jako hřiště

Tato koncepce staví na tom, že ve výtvarné tvorbě je nejdůležitější, aby se učitel choval jako přítel, uměl co nejvíce zaujmout, pobavit se s dětmi, zkrátka prožít příjemné chvílky. Jedinec tvoří samostatně, dle své fantazie a je velmi dobře motivován. Pro tuto koncepci je hlavní to, že vychází z podstaty opravdového hřiště, což znamená, že je v první řadě především hravá.

Výtvarná výchova jako ateliér

Pedagogové pracující s koncepcí ateliéru mají většinou velice smysluplně vymyšlené výtvarné tvoření a jeho proces. Seznámí jedince s určitou teorií. Je potřeba, aby si jedinec vše prožil a objevil. Mnohdy není podstatné, jakou má výsledná práce formální podobu. Ale jde o to, že se jedinec aktivně zapojil, něco nového si zkusil a odnáší si dané poznatky. Zásadní je v této koncepci komunikace, reflexe, sebereflexe aj.

Nikdy není v pořádku setrvačně fungovat pouze podle jedné koncepce, obdobně je to i v případě dětí, kdy může dobře fungovat, prospívat a realizovat se v rámci odlišných koncepcí oproti svým kamarádům, ideální varianta je v průběhu času mezi jednotlivými koncepcemi prolínat a přecházet, smysluplně je kombinovat.

4.2 Historie výtvarné výchovy v předškolním věku

Jeden z prvních tuzemských pedagogů, kdo se zajímal o výtvarné umění u dětí, byl J.A. Komenský. Vypožoroval, že dětský výtvarný projev začíná již v období, kdy dítě provádí první čáranice. Byl zastáncem toho, že cokoliv činí dítě z vlastní vůle, má pro něj význam a poukazuje to na jeho tělesné a duchovní potřeby. Dokonce založil projekt zvaný „optica,“ uvádí, že

v mateřské škole by neměly být kladeny velké nároky v tomto oboru. Můžeme do něho zařadit pozorování a srovnávání věcí, nebo jejich pojmenování, to vše by mělo dítě umět v prvním roce optiky. Ve druhém a třetím roce cvičení optiky, by si děti měly umět představit v celé své kráse to, co nakreslí, například poletující ptactvo, šum vody, květiny. Ve čtvrtém roce je nejvíce přínosné a důležité, abychom s dětmi chodili co nejvíce do přírody a ony tak mohly pozorovat život kolem sebe, nasávat jeho atmosféru a vychutnávat si ho.

Zájem o dětský výtvarný projev se pomalu stupňoval již v polovině 19. století a nejvíce pak ve století 20., kdy byl již propojen i s rozvojem psychologie. G.H. Luquet navrhl nové pojetí samotného výtvarného projevu. Byl zastáncem toho, že obohacování dětské grafické představy se neděje prostřednictvím zrakového pozorování a porovnávání, nýbrž cestou rozumového poznání, na základě rostoucího vědomí. (Uždil, 1980).

Dále bych ráda zmínila Otakara Hostinského, který svou pozornost zaměřoval hlavně na živou kulturu. Moc dobře si uvědomoval, že dítě je jedinec hravý a že pomocí hraček si osvojí ty nejdůležitější poznatky. Byl zastáncem toho, že obrázkovou dětskou knihu a hračku nic jiného nenahradí.

Rudolf Arnheim byl dalším zlomovým badatelem, rozvíjel poznatky tvarové psychologie v souvislosti s výtvarným vyjadřováním. Dále se těmito poznatky zabýval L.S. Vygotskij, V.P. Šestakov, B.P. Jusov a dále Herbert Read.

Za velmi důležitého, co se týče historie dětské výtvarné tvorby, považuji i Františka Čádu, který při pozorování jedinců, kteří tvořili, vyřkl: *„Dětská kresba je osobitý druh dětské řeči a myšlení, čímž se dětská kresba stává prostředkem poznání vývojových stupňů rozvoje dětské psychiky. Dětská kresba se odlišuje od kresby dospělých spontánností, bezprostředností a vyjádřením skutečnosti schematickými znaky.“*⁴

Důsledky tohoto rozdílného nahlížení na výtvarný projev dítěte můžeme spatřit při hodnocení dětí různými výtvarnými pedagogy či pedagogickými psychology.

Ve 21. století spadá pod studium výtvarné výchovy několik oborů, jako jsou například psychologie, pedagogika, sociologie a fyziologie. Tyto obory se navzájem prolínají a je třeba čerpat určité poznatky z každého z nich. Česká literatura je velice bohatá na téma výtvarného

⁴ *Theses.cz – Vysokoškolské kvalifikační práce* [online]. Copyright © [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: https://theses.cz/id/sde2az/Zprost_edkovn_d_jin_vtvarneho_um_n_k_m_na_1_stupni_zklad.pdf

projevu, některé poznatky a názory jsou novodobější, ty zůstávají, ale je třeba tyto poznatky neustále obnovovat a přizpůsobovat naší době a podmínkám.

5. Zasazení výtvarné výchovy do rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program je dokument, kterým se musí povinně řídit každá mateřská škola. Jsou zde stanoveny zásady, které je nutno dodržovat.

Byl formulován tak, aby akceptoval různá vývojová specifika u jedinců, zohledňuje individuální možnosti a potřeby dítěte, umožňuje využít v mateřských školách různé metody a formy výuky, definuje kvalitu výuky v mateřských školách.

RVP PV je rozdělen do čtyř výstupů a kompetencí preprimárního vzdělávání, které jsou mezi sebou velice úzce provázané.

Rámcové cíle-vyjadřují všeobecné záměry preprimárního vzdělávání.

Klíčové kompetence-jsou vědomosti, dovednosti, schopnosti dosažitelné v preprimárním vzdělávání.

Dílčí cíle-konkrétní cíle připadající každé vzdělávací oblasti.

Dílčí výstupy-dílčí poznatky, dovednosti, hodnoty, které odpovídají dílčím cílům.

5.1 Vymezení výtvarných činností v rámcovém vzdělávacím programu předškolního vzdělávání

V RVP PV je určeno pět oblastí, z kterých pedagog vychází. Jsou to oblasti-dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět.

Výtvarná výchova není v rámcovém vzdělávacím programu zastoupena samostatně, ale její cíle jsou zmíněny, alespoň minimálně, v každé oblasti.

Dítě a jeho tělo

Tato oblast se zabývá především tím, aby jedinec měl dobře rozvinutou jemnou motoriku, koordinaci ruky a oka-kresba, malba, modelování, ve všech těchto činnostech pedagog jedince podporuje. Dále sem můžeme zahrnout i různé sebeobslužné dovednosti.

Konkrétně sem patří tyto činnosti: „*Rozvoj koordinace ruky a oka při výtvarných činnostech i dalších výtvarných akcích, osvojení si poznatků o těle a pohybových činnostech v rámci výtvarných činností, zapojení různých částí lidského těla do výtvarných aktivit, podporování rozvoje všech smyslů, především zraku a hmatu, rozvoj schopnosti vnímat krásu přírody a předmětů a jevů kolem sebe.*“⁵

Dítě a jeho psychika

Do této oblasti spadají další tři podoblasti-jazyk a řeč, poznávací schopnosti a funkce, představitost, fantazie a myšlenkové operace, sebepojetí, city a vůle.

Tuto oblast využíváme ve výtvarné výchově v případě komunikace, rozhovorů, diskuze, či při různém konečném hodnocení děl. Aby tato komunikace správně fungovala, musí být zajištěno podnětné prostředí, správná motivace a dostačující pozornost. Pedagog dále podporuje a zajišťuje rozvoj fantazie, tvořivosti, samostatného sebevyjádření, kladné vnímání sebe sama, rozvoj sebedůvěry.

Konkrétně sem patří tyto činnosti: „*Rozvoj komunikativních neverbálních dovedností v rámci výtvarného vyjadřování, rozvoj komunikativních verbálních dovedností v rámci výtvarné komunikace o obrazu, ilustrace, rozvoj fantazie, kreativity, smyslového vnímání, výtvarné senzibility, posilování radosti z objevování, rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání, rozvoj umění zobrazovat a vyjádřit své prožitky, pocity výtvarnými prostředky.*“⁶

⁵ Odborný článek: Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. *Metodický portál / Odborné články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html>

⁶ Odborný článek: Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. *Metodický portál / Odborné články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html>

Dítě a ten druhý

Oblast dítě a ten druhý je zaměřena hlavně na vzájemnou kooperaci jedinců, spolupráci ve skupinách či ve dvojicích, spolupráci s dospělým či s vrstevníkem.

Ve výtvarných činnostech se tato oblast může konkrétněji týkat například vzájemného půjčování pomůcek, vzájemné spolupráce, projevení empatie k druhým, interakce.

Pedagog klade důraz na vytváření těchto umělých situací, podporuje tvorbu interpersonálních vztahů a vede děti správným směrem.

Konkrétně sem patří tyto činnosti: „*Rozvoj kooperativních dovedností v rámci výtvarných aktivit dětí, rozvoj výtvarných interaktivních dovedností dětí.*”⁷

Dítě a společnost

V této sociálně-kulturní oblasti se jedná o začleňování dětí do společenského života, do života plného kultury. Seznamování dětí s divadelním prostředím, muzejním prostředím, galerijním prostředím či kinosálem a dále s pravidly, která se ke každé z institucí váží. Rozvíjení pozitivního přístupu k umění.

Pokud jsou děti příliš malé, či ještě nejsou natolik zralé, abychom s nimi mohli vycestovat z mateřské školy, nebo jsou náhodou v případě pandemie tyto kulturní akce zrušené, je možno jim prostředí uměle vytvořit v mateřské škole. Uspořádat projekční den se všemi náležitostmi, či navštívit jinou třídu, která nám ztvární dramatizaci. Je velmi důležité, aby se děti i přes všechny tyto neduhy nadále rozvíjely.

Konkrétně sem patří tyto činnosti: „*Seznámení se světem lidí, kultury, umění-s jeho rozmanitostí po celém světě, získání pozitivního vztahu ke kultuře a umění.*”⁸

⁷ Odborný článek: Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. *Metodický portál / Odborné články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html>

⁸ Odborný článek: Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. *Metodický portál / Odborné články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html>

Dítě a svět

Dítě a svět je oblast, ve které by měl pedagog vést děti hlavně k úctě k přírodě. Seznamuje děti s tím, jak se recykluje, třídí odpad, ale i s různými vlastnostmi materiálů a ukazujeme, jaký špatný dopad může mít člověk na naše okolí.

Je důležité dětem svět ukazovat reálným způsobem, to znamená, vydat se na vycházku po blízkém okolí, například do chráněných oblastí, lesů, parků a zde jim vše nové představit a odvyprávět.

Zde můžeme využít právě třeba experimentálních technik, kdy se můžeme seznámit s jiným využitím předmětů.

Konkrétně sem patří tyto činnosti: *„Seznámení se prostřednictvím výtvarného projevu s místem a prostředím, kde dítě žije, sledování proměn přírody, umění.“*⁹

Všechny tyto činnosti a oblasti je potřeba v průběhu roku procvičovat, aby dítě v předškolním věku bylo zralé, dobře rozvinuté a náležitě připravené na povinnou školní docházku.

6. Metody vedení výtvarné výchovy

V mateřské škole při výtvarných činnostech využíváme hned několik metod, kterými děti efektivně vedeme, aby dosáhly svého cíle a mohly se dále rozvíjet. Je však velmi důležité, abychom ke každému z jedinců přistupovali individuálně a abychom ho nechali tvořit samostatně. Můžeme mu nabídnout pomůcky a dát cennou radu, ostatní už je pouze na něm. Pokud budeme k vytváření přistupovat tímto stylem, jistě uvidíme, jak děti vzkvétají a stává se z nich samostatná osobnost, která je obohacena fantazií a představivostí.

Metody se dělí na tři základní odvětví, a to na metody slovní, metody názorně-demonstrační a metody praktické. Nejvíce samozřejmě ve výtvarné výchově využíváme metody praktické, ale můžeme využít i ostatních.

⁹ Odborný článek: Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. *Metodický portál / Odborné články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html>

Metody slovní

Monologické-výklad, vysvětlení

Dialogické-rozhovor

Metody písemných prací

Metody práce s učebnicí, s knihou

Metody slovní často využíváme při úvodu k dané činnosti, jedná se většinou o vysvětlení toho, co budeme s dětmi tvořit, co k tomu budeme potřebovat a jakým způsobem budeme postupovat. Dále sem patří například práce s knihou, ukázání hotových výtvarných děl, inspirace jimi a následný rozhovor a rozbor díla.

Metody názorně-demonstrační

Pozorování předmětů a jevů

Předvádění

Demonstrace statických obrazů

Projekce statická a dynamická

Do metod názorně-demonstračních můžeme například zařadit ty situace, kdy dětem ukazujeme již hotová díla, nebo dětem předvádíme například právě různé experimentální techniky-zapouštění klovatiny, obarvení květu pomocí kapilár a dále.

Metody praktické

Nácvik pohybových a pracovních dovedností

Pracovní činnosti

Laboratorní činnosti

Grafické a výtvarné činnosti

Metody praktické jsou, jak jsem již zmiňovala, ty nejvíce využívané ve výtvarné výchově. Jde o činnosti, které děti dělají samy, to znamená o samotný proces vytváření. Může se také jednat i o nácvik práce s lepidlem, či stříhání.

7. Techniky ve výtvarné výchově

Seznamováním se všemožnými technikami děti výtvarně vzděláváme a je velmi důležité tuto stránku u nich rozvíjet. Není naším zájmem soustředit se na veškeré výtvarné techniky a zabírat se jimi, jelikož se prostředkem pro výtvarné sdělení může stát vlastně cokoliv, mimo jiné i ve tvorbě experimentální.

V mateřské škole můžeme s dětmi zkusit velké množství technik. Pokud se nám některé z nich zdají náročné, přizpůsobíme si je vždy dovednostem dětí.

7.1 Kresba

Kresba patří mezi nejpřirozenější techniku pro dítě a provází ho již od dětství, kdy poprvé uchopilo kreslicí náčiní a vedlo tah po papíře. Jedná se o lineární vyjádření, a právě díky tloušťce a celistvosti linie můžeme poznat, jak dobře má daný jedinec osvojenou kresbu.

Pro správné technické nastavení je třeba odpovídajícím způsobem držet kresebné náčiní. Pohyb ruky vychází z ramenního kloubu, zápěstí je uvolněné a předloktí se neopírá o stůl. Kreslicí nástroj nedržíme křečovitě.

Kresba může být buď jednobarevná či kolorovaná-vícebarevná. Dále může vycházet z představy, může být motivovaná skutečností či se může jednat o kresbu návrhovou.

U kresby rozeznáváme techniky suché či techniky mokré. Při suché technice můžeme využít například tužku, uhlí, přírodní uhlí, rudku a pastelky. Než se však vrhneme spolu s dětmi do tvoření s pomůckami, které neznají, bylo by vhodné si nejprve například práci s rudkou či uhlem vyzkoušet zvlášť na arch papíru a trochu si s ní pohrát a seznámit se. Poté budou mít děti zkušenosti, které při práci mohou využít.

Při technice mokré můžeme využít například perokresbu-kresba perem a tuší, či kresbu štětcem, který můžeme opět namáčet do tuše, kresba fixem.

Kresebné náměty

- Kresba na základě smyslového vjemu-na základě poslechu hudby, či přivonění k určité potravíně.
- Kresba z představy.
- Kresebné parafrázování-propletení různých pohádkových postav, zvětšení určitých částí.

7.2 Malba

Malba je výtvarná technika, při které se využívají barvy.

Při malbě děti pracují hlavně se základními barvami, které znají ze svého okolí a rozvíjí tak svůj cit pro výtvarno, fantazii a tvořivost. Často také společně s barvami experimentují, jelikož je baví pozorovat, jaká barva ze spojení dvou a více odstínů vznikne. V těchto chvílích bychom si jako pedagogové měli nechat naši náklonnost k určitým odstínům stranou a měli bychom být pouze oporou a do tvoření zasahovat pouze tehdy, požádá nás o radu či pomoc sám jedinec.

Jelikož jedinec může při malování využít jakýchkoliv barev a může své tahy štětcem jakkoliv prolínat, vyčteme později z konečné malby různé emoční rozpoložení dítěte či reakce jedince na okolí.

Stejně jako u kresby, tak i u malby Věra Roesselová zmiňuje několik podob. Jedná se o malbu z představy, malbu motivovanou pozorováním skutečnosti a návrhovou malbu.

K výtvarnému tvoření v mateřské škole můžeme využít pastely, akvarely, textilní barvy a tempery, které jsou u dětí, ale i pedagogů v mateřské škole velmi oblíbené. Práce s nimi je jednoduchá, jsou dobře krycí a pomocí míchání barev můžeme dosáhnout mnoha odstínů. Jako další můžeme zmínit například prstové barvy, které se využívají hlavně u mladších dětí.

Malebné náměty

- Zapouštění barvy do mokrého podkladu.
- Rozfoukávání barev pomocí brčka.
- Otisk různých částí těla, následné dokreslení detailů.

7.3 Grafika

„Grafika původně znamenala umění psaní, kresby a dokonce i malby. Později byly slovem grafika označeny všechny postupy, kterými lze různé obrazové předlohy rozmnožit.“ (Nedvědová, Zatloukalová, 2000)

Grafika patří mezi složitější výtvarné techniky, proto je nutné, abychom s ní děti patřičně seznámili. Děti mohou tuto techniku samostatně pochopit, ale nejsou však schopné najít vyjadřovací prostředky grafických technik. Grafika jedince rozvíjí o výtvarné myšlení.

Než začneme s grafickou technikou, je nutno si postup dobře rozmyslet, jakmile započneme toto tvoření, nelze ho většinou vrátit do původního stavu, pokud ano, je náprava mnohdy náročná. S grafickými barvami, je třeba brát na vědomí jejich složení a přizpůsobovat je činnosti. V mateřské škole můžeme například linorytovou či mědirytovou barvu vyměnit za akvarelovou.

Celou oblast grafiky můžeme rozdělit na dvě základní skupiny, a to **na grafiku reprodukční a grafiku uměleckou**. Mezi grafiku reprodukční řadíme jednorázové záležitosti, jako například knihtisk, tisk pozvánek. Naopak do grafiky umělecké spadají grafické listy a grafické cykly, které vytvoří především sám umělec.

Podle způsobu tisku můžeme grafické postupy dělit na **tisk z výšky**-linoryt, dřevořez, dřevoryt, **tisk z hloubky**-rytiny, lepty, **tisk z plochy a tisk přes síto neboli sítotisk**.

Nejčastěji se v mateřské škole setkáváme s principem tisku z výšky, kdy děti tisknou jakýkoliv předmět – tiskátko z brambory, různé korky, víčka, kola od aut. Na otisky daných předmětů můžeme následně navazovat a pracovat se vzniklým základem ve spojení dalších výtvarných technik.

Další techniky, které se řadí pod grafiku, jsou například frotáž, koláž, fotogram, linoryt, gumotisk a rezerváž zmizíkem.

8. Experimentální výtvarné techniky v předškolním vzdělávání

8.1 Experimentální tvorba

Tato netradiční tvorba vznikla jako reakce na běžné techniky výtvarného tvoření.

Do experimentální tvorby spadá velmi obsáhlý rejstřík různých možností, který je rozmanitý. Jedná se o hru s barvou, liniemi, prostředky, se skvrnami, u které můžeme využít jakýchkoliv předmětů, nástrojů, materiálů a společně s nimi poté tvořit.

Před každým zahájením výtvarné činnosti je potřeba si opatřit vhodný materiál a pomůcky. Nadále je více než nutné každou práci dobře uvést a děti motivovat. Všechno výtvarné tvoření by mělo být pro každého jedince objevováním něčeho nového a mělo by být přiměřeně složité věku dětí.

Mezi umění, které v různé míře využívá experimentálních přístupů v tvorbě, můžeme řadit:

- Akční umění
- Happening
- Land art
- Body art
- Kinetismus
- Public art aj.

9. Materiály při práci ve výtvarné výchově

S vývojem výtvarného umění přibývá mnoho nových pomůcek i materiálů, které můžeme i s dětmi v mateřské škole využít. Z tohoto důvodu je dobré sledovat nové trendy a neustále se obohacovat, abychom nevyužívali stejné materiály dokola, ale seznámili děti se spousty možnostmi, jak se výtvarně vzdělávat.

Než se s dětmi rozhodneme materiály a pomůcky využívat, je potřeba, abychom je měli již vyzkoušené a věděli, jak se s nimi zachází. Pokud by ale i přesto došlo k omylu, nesnažme se nezdár maskovat, je v pořádku a potřeba, abychom chybu dětem přiznali.

Materiálů, se kterými můžeme ve výtvarné výchově pracovat, je spousta. Proto bych zde chtěla udělat výčet pouze základních a mnou nejvíce využívaných.

9.1 Kresebné materiály a nástroje

-tužky, pastelky

Tyto nástroje se rozlišují podle tvrdosti tuhy. Nejvhodnější pro kresbu je měkká tuha, která po sobě zanechává výraznější stopy, naopak tvrdá tuha se nejčastěji využívá při geometrii a zanechává za sebou tenkou stopu. Barevné tužky-pastelky se dají zakoupit v široké škále barev a jsou u dětí nejvíce využívány, jelikož nejsou náročné na techniku ani údržbu. Pokud chceme naše tvoření ozvláštnit, můžeme využít akvarelových pastelek, které se dají rozmývat vodou pomocí štětce. Barvy se tak krásně prolínají a samotný výtvar je touto technikou charakteristický.

-uhel, rudka

Uhel zanechává černé stopy, rudka různé odstíny červenohnědé. V mateřské škole bych tyto nástroje využívala až spíše u dětí starších, jelikož se jedinec musí naučit, že se na uhel či rudku nesmí příliš tlačit, z důvodu jejich křehkosti. Linie, které za sebou zanechávají uhel s rudkou, můžeme rozmazávat.

-tuš

Je tekutá kapalina, která je k dostání ve více barvách. Je využívána hlavně pro kresbu, ale dále také pro tisk. V mateřské škole na kresbu tuší lze využít špejli, či perko. Další možností je rozfoukávání.

-pastel

Pastely se vyrábějí v několika barevných provedení, od základních barev, až po barvy pastelové. Opět jsou křehké, proto je potřeba děti s tímto obeznámit a naučit se postupně s pastely zacházet. Je možné pracovat s barevnou stopou v lince i ploše podle způsobu práce s pastelem. Barevné stopy můžeme opět rozmazávat.

-voskovky

Voskovky jsou k dostání v několika barevných provedení. Jsou dobré pro nácvik správného držení náčiní, jelikož se prodávají trojhranné či dělané do tvaru kvádra a jsou vhodné pro všechny věkové skupiny v mateřské škole.

-štetce

Na trhu je k dostání spousta typů štětců, buď kulaté, či ploché, s přírodními i umělými štětínami a od každého se vyrábí několik velikostí. Je potřeba děti seznámit s tím, jak se se štětcem pracuje, že ho vždy omýváme a na štětinky netlačíme.

-podklady ke kresbě

Nejčastějším podkladem ke kresbě je papír, čtvrtka, či kartón. Tyto podklady mohou být v nejrůznějších barvách a také v nejrůznějších velikostech-A5, A4, A3, A2, A1, A0.

Dále můžeme ke kresbě využít sololitové desky či desky dřevěné.

9.2 Malebné materiály a nástroje

-štetce

-vodové barvy

Vodové barvy neboli akvarelové se většinou prodávají v různých sadách. Pokud nanese barvu na papír, můžeme ji navrstvit a tím dosáhnout výraznější barevnosti.

-anilinové barvy

Anilinové barvy jsou obdobou barev vodových. Dříve se tento druh barev směl využívat jen pod přísnou kontrolou učitelek, jelikož byly toxické. Dnes se prodávají již neškodlivé. Tyto barvy jsou velice syté a po nanesení na papír vznikají výrazné tóny.

-temperové barvy

Temperové barvy se vyrábějí smícháním barevného pigmentu s emulzí. Pokud potřebujeme, můžeme je kdykoliv naředit vodou. Jsou velice krycí a smícháním různých barev nám mohou vzniknout zajímavé odstíny.

-paleta

Paletu využíváme pro míchání barev. Ale můžeme ji nahradit například kusem starého lina, či překližkou.

-prstové barvy

Prstové barvy se prodávají většinou v kelímkách. Jsou již naředěné, tím pádem jsou vhodné hlavně pro nejmenší děti. Již z názvu je patrné, že k malbě využíváme naše prsty.

-tělové barvy

Jsou dostupné ve formě pastelky, či v kelímcích a nanášíme je třeba houbičkou. Tělové barvy jsou zcela neškodné, než je ale začneme s dětmi používat, je dobré zjistit, zda některé z nich, na ně nemá alergii. Jsou snadno omyvatelné.

9.3 Modelovací materiály a nástroje

-váleček

-pevná podložka

-vykrajovátko

-špachtle

Špachtle je většinou z dřevěného materiálu, mají buď rovný konec nebo zakončený do oblouku. Může nám sloužit pro odkrojování přebytečné hmoty či pro dekorování. Můžeme ji používat i při práci s barvou, někteří autoři ji mnohdy používají namísto štětce, při práci s pastózními nánosy.

-keramická hlína

Z keramické hlíny se dá vytvořit výrobek, který poté dáme do pece, vypálíme ho a vznikne takzvaná keramika. Výrobek si můžeme upravit glazováním, výsledkem je buď matný, či lesklý povrch.

-sádra

Sádra má velice dobré vlastnosti pro práci s dětmi. Rychle schne a nemění svůj tvar. Je výborná, pokud chceme otisknout přesný povrch předmětu.

-plastelína

Je dostupná ve formě válečků, čtverečků, či opět v kelímkách, a to v několika barvách. Pokud na ní působí teplo-hnětením, tak povolí a dá se lépe zpracovávat.

-slané těsto

Slané těsto je velice oblíbená modelovací hmota a může si ho každý vyrobit doma. Na výrobu je potřeba pouze jeden hrneček hladké mouky, stejné množství soli a poté je potřeba přidat vodu. Vše se promíchá, propracuje a vznikne hmota z které můžeme vykrájet jakékoliv tvary, poté slané těsto tvrdne v troubě.

-modurit

Modurit je k dostání jak v základní bílé barvě, tak i v barevné formě. Modurit je výborný na modelování různých figurek či drobných předmětů. Můžeme ho dát také do různých formiček, vytvrdnout ho necháme opět v troubě. Pokud si chceme s figurkou či předmětem pohrát, můžeme ho lehce kolorovat vodovými barvami.

9.4 Grafické materiály a nástroje

-tiskařské barvy

Tiskařské barvy můžeme sehnat ve specializovaných výtvarných prodejnách. Je několik různých barev, ze kterých si můžeme vybrat. Při nanášení stačí pouze malá vrstva. Dají se využít na různé grafické techniky-linoryt, ofset. Jelikož jsou tyto barvy náročnější na čistotu procesu a práce, je k úvaze nahradit v mateřské škole dané barvy jinou vhodnou alternativou pro tisk.

-tiskařský váleček

Tento váleček nám slouží na řádné rozetření tiskařské barvy.

-rydlo

V mateřské škole můžeme obměnit rydlo štětcem. Postačí nám strana štětce, která je zakončena do špičky či obyčejná špejle.

-lino

Lino můžeme využít při linorytu. Postačí i odřezek starého lina, do kterého poté rydlem ryjeme linie. V mateřské škole můžeme lino obměnit za polystyrenový tácek.

-přírodniny

Například listy ze stromu či květiny, můžeme využít k otisku na papír. Stačí je potřít barvou a poté otisknout na námi určený arch. Opět i zde je variant nespočet, toto je jen návrh jednoho tvůrčího zadání.

-tiskátka

Postačí nám buď klasická tiskátka, která se dají koupit se spoustu motivy nebo si můžeme takové tiskátko sami vyrobit z brambor, jablek, aj.

9.5 Netradiční materiály a nástroje

S netradičními nástroji se často můžeme setkat právě při již zmiňované experimentální tvorbě. Zde se nám může stát nástrojem opravdu cokoliv. Jasným důkazem nám jsou David Böhm a Jiří Franta, kteří rádi experimentují se všemi možnými nástroji, jako je například lopata od bagru, či balónky.

Jako příklady netradičních nástrojů bych ráda uvedla ty, které jsem již někdy využila, ale může jich být i spousta jiných.

-větev

-dětské hračky-auto

-část lidského těla-ruka, noha, nos

-rydlo

-špejle

-světlo

-jídlo

10. Autoři, kteří se experimentálními technikami zabývají/zabývali

V této kapitole bych ráda zmínila autory, kteří mě svou experimentální tvorbou nějakým způsobem zaujali a inspirovali. Ve výčtu představím výběr umělců, pozastavím se nad charakteristikou tvorby i života.

David Böhm a Jiří Franta

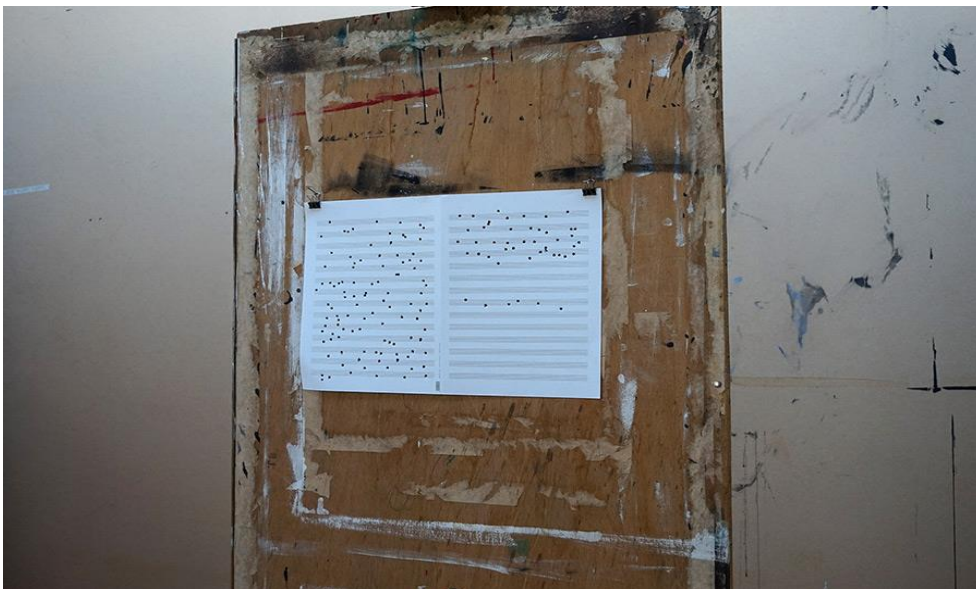
David Böhm a Jiří Franta spolupracují již od roku 2006, pořádají například performativní akce, budují různé prostorové instalace a jsou autory knižních a časopiseckých koncepcí. Nejdůležitější pro ně jsou časověný princip, experimentování a určité překračování pravidel.

Mezi jejich nejzajímavější tvorbu patří například kresba 13 z cyklu „Skoro nic není úplně,“ kde uvázali pastely na větve stromu a za pomoci větru je nechali samovolně tvořit.

Obrázek 1: kresba 13 z cyklu Skoro nic není úplně / 2010

Dále bych zmínila další zajímavé dílo, které se nazývá „Partitura.“ Zde bylo hlavní myšlenkou ozvláštnit notový list pomocí vystřelených kulek.

Obrázek 2: Partitura / 2016

Kurt Gebauer

Tento český umělec a pedagog se narodil v roce 1941 v Hradci nad Moravicí. Již od mala se věnoval umění, kresbě, malbě. Všechny tyto techniky si zvládl nastudovat sám, má však i umělecké vzdělání. Proslavil se hlavně uměleckými intervencemi do veřejného prostoru, dále sochařstvím. Rád tvořil takzvaný public art = veřejné umění a využíval opravdu nevšedních materiálů. Vždy směřuje k tvorbě skutečných věcí, lidí a života.

U tohoto autora bych ráda vybrala dílo, které se nazývá „Hlava podle Arcimbolda.“ Toto dílo pochází z roku 1991 a je tvořeno pouze ze zeleniny.

Obrázek 3: Hlava podle Arcimbolda / 1991

Dále mne velice zaujalo dílo „Skalní hlava-Čína.“ Tento výtvar je z neopracovaného lomového kamenu, z něhož tvořil různé postavy, hlavy. Rád obohacoval přírodní krajinu neobvyklými výtvarmi. Dílo pochází z roku 1993.

Obrázek 4: Skalní hlava, Čína / 1993

Zorka Ságlová

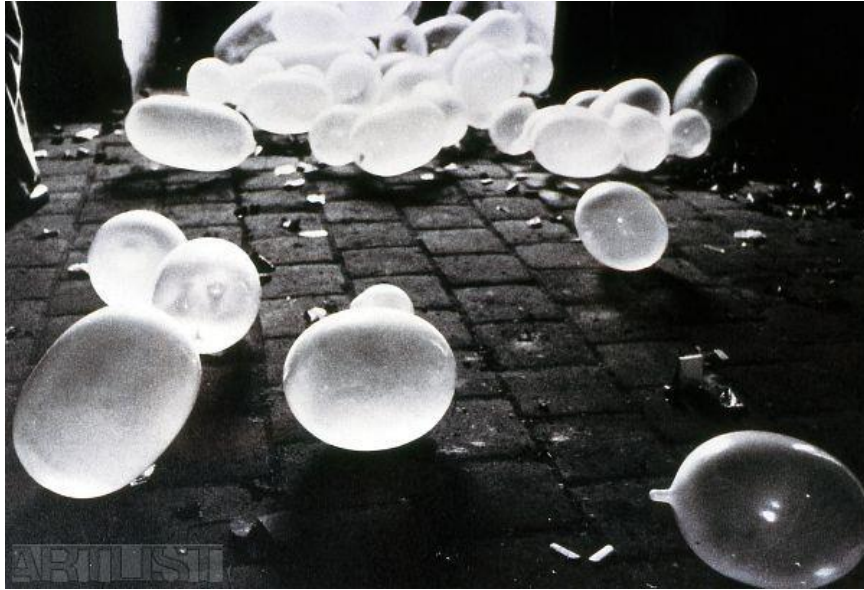
Tato umělkyně se narodila roku 1942 v Humpolci. Při svém tvoření si hrála především s geometrickými prvky, které tvořily zajímavé obrazce. Dále se později zaměřila i na akční tvorbu ve volné přírodě, věnovala se také asamblážím a fotografii.

Dílo, které mne zaujalo svou zajímavou energií, se nazývá „Házení míčů do průhonického rybníka Bořín.“

Obrázek 5: Házení míčů do průhonického rybníka Bořín / 1969

Další dílo jsem vybrala proto, jelikož je velice zajímavé svým vznikem. Toto umělecké dílo vzniklo v opuštěné tvrzi Vřísek. Účastníci nafoukly asi 500 prezervativů, které vítr přemístoval různě po místnosti. Poté prezervativy vzali a vyházeli z okna, nechali na místě a pořídili fotografii. Umělecké dílo se nazývá „Pocta Fafejtovi.“

Obrázek 6: Pocta Fafejtovi / 1972

Yves Klein

Tohoto umělce jsem si vybrala z toho důvodu, že jsem chtěla zahrnout i jedince, který tvořil v dřívějších dobách, poválečném období.

Yves se narodil v roce 1928 v Nice a zemřel roku 1962. Byl to francouzský umělec, který většinu svých obrazů namaloval pouze modrou barvou, byla pro něj velmi důležitá a představovala pro něj svobodu, duchovno. Autor si vytvořil vlastní odstín modré a nechal si ho patentovat.

Tento muž vytvořil také spoustu zajímavých děl, jako je například jeho série „Anthropométries.“ V této sérii se jednalo o techniku body art a byla zajímavá tím, že nahé modelky byly potřeny modrou barvou a byly vláčeny po plátně.

Obrázek 7: Anthropométries, série / 1960

Při dalším tvoření využíval například plamenometů, aby opálil výtvary, které vznikly na plátně. Další díla vznikla tím, že je přivázal na střechu svého auta a jezdil s nimi v dešti.

Krištof Kintera

Tento umělec mne nadchl hlavně svým zapálením pro tvorbu. Všechna jeho díla nevypadají dobře pouze po vzhledové stránce, ale také jsou zajímavě mechanicky zpracovaná.

Krištof Kintera se narodil roku 1973 v Praze. Již od jeho studijních let patřil k nejvýraznějším osobnostem mladší generace. Zabývá se především public artem, street artem a například instalací.

Dílo, které ho jako první proslavilo, nese název „TO.“ Tento předmět se stal nedílnou součástí Kinterova života. Bral ho s sebou na nákupy, do metra, na schůzky, stala se z nich „nerozlučná dvojka.“

Obrázek 8: TO / 1996

Tito autoři jsou velmi specifíční a každý je zajímavý něčím jiným. Ale všechny je spojuje jedno, a to experimentální tvorba, která je při jejich umělecké práci doprovázela. Jejich umělecká díla mne opravdu nadchla, někdy i samotný příběh, který s nimi byl spojený.

11. Autorské návrhy a realizace tvůrčích činností zaměřených na experimentální tvorbu v konkrétní mateřské škole

V této kapitole se zaměřuji na realizaci série tvůrčích činností, které se opírají o experimentální tvorbu. Návrhy jsem se snažila vymyslet tak, aby byly pro děti pestré, bohaté na nové poznatky, zábavné, a především aby byly využitelné v praxi.

U každé činnosti popisuji návrh realizace, průběh a reflektivní vazbu. Dále je vždy přiložena autorská fotodokumentace, která byla pořízena během výtvarného zadání. Pořízení všech fotografií bylo odsouhlaseno zákonnými zástupci dětí.

Při všech těchto aktivitách byl kladen důraz na volné tvoření a samostatnost dětí. Po celý čas jsem byla spíše partnerem dětí, který je podporoval, motivoval a ujišťoval v tom, že jejich tvorba je originální a jedinečná. Do tvoření jsem jim zasahovala pouze tehdy, když mě děti požádaly o pomoc či radu. Pokud bylo potřeba, byla některá z aktivit přizpůsobena vždy danému jedinci. Inspiraci jsem čerpala především od Mgr. Moniky Plíhalové, která nás seznámila se spousty experimentálních činností a dále od současných umělců.

11.1 Kvítečku, kvítečku, jakou barvu máš?

Tento výtvarný úkol jsem realizovala se všemi dětmi, které byly přítomné v daný den ve třídě. Nejprve jsme experimentovali s barvami. Využili jsme potravinářské barvivo, které bylo modré, červené a žluté. Z těchto barev jsme poté zkoušeli míchat další barvy. Bylo pouze na dětech, jakých barev a jaké množství přidají. Když jsme byli spokojeni se svým výsledkem, využili jsme bílých gerber, vložili je dle volného výběru do našich namíchaných barev a čekali, až se nám z bílých květin stanou květiny barevné.

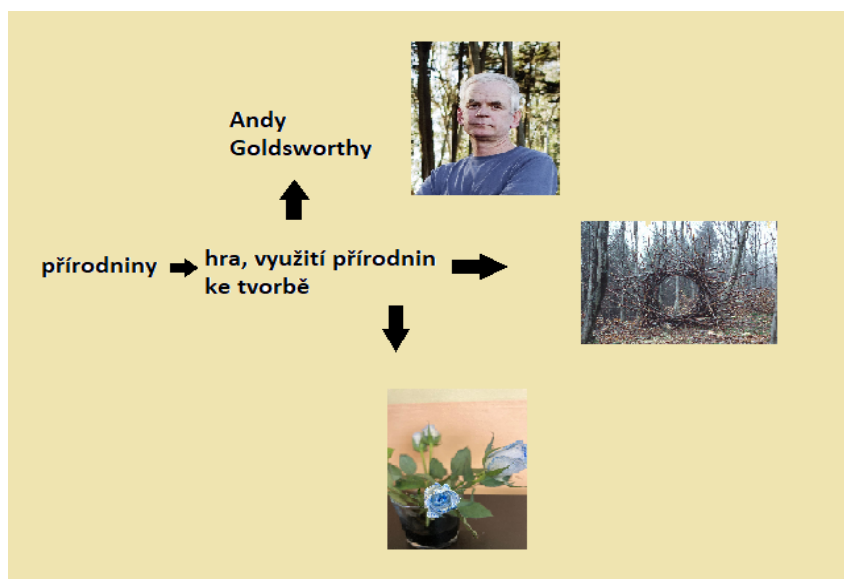
Pro tento způsob obarvení rostlin jsme se rozhodli z toho důvodu, že jsme chtěli vyzkoušet, zda-li se dají obarvit šetrnějším způsobem, než je zvykem v této době. Pokud v obchodě seženeme jasně fialové, modré, černé květy, za vším stojí dodavatel, který je obarví většinou speciálními chemickými prostředky. Nejčastěji se jedná o vstřikování barev do kořenů či stonků květin. Dále je zalévají pomocí obarvené vody. Oba tyto způsoby mají neblahodárný vliv na stav rostliny. Společně s dětmi jsme dokázali, že i v tomto ohledu můžeme být k přírodě šetrnější.

Didaktická příprava na výuku výtvarné výchovy

- **Námět hodiny:** hrátky s barvami, barevné květiny
- **Cílová skupina:** 3-5 let
- **Časová dotace:** míchání barev-20 minut, obarvení květiny-přibližně 5 hodin a více (záleží na typu rostliny a na délce stonku)
- **Inspirační východiska úkolu:** Inspiračním východiskem, při tomto tvoření, pro nás byl umělec Andy Goldsworthy, který byl nakloněn taktéž k přírodninám a k jejich využívání při výtvarném tvoření. Rád využívá materiály jako jsou právě květiny, mech, větve, dřevo, rampouchy či voda.

Dalším inspiračním zdrojem nám byla umělkyně Veronika Richterová, která tvořila rostliny, lustry a dekorativní prvky z nalezeného, sesbíraného odpadního materiálu. Jednalo se především o plast, který chtěla znovu využít, zrecyklovat. Zalíbení vidím především v tom, že se snaží o udržitelnost a o kladný vztah k přírodě.

- **Obrazově-pojmová mapa**

Obrázek 9: pojmově-obrazová mapa, vlastní tvorba

- **Cíle**

Formulace cíle úkolu: - jedinec si nachystá pomůcky

-jedinec pojmenuje základní barvy

-jedinec se rozhodne, jaké množství barvy přidá

-jedinec se rozmyslí, do jaké barvy květinu umístí

Cíle dle RVP PV a jejich konkretizace: -rozvoj tvořivosti

-záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost

-respektovat potřeby jiného dítěte a dělit se o pomůcky

-rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky

-experimentovat s výtvarně netradičními materiály

-rozpoznat základní barvy

- **Pomůcky:** pokrývka stolu

potravinářské barvivo

lžička

nádoby na míchání barev

teplá voda

bílé květiny, nejlépe růže

- **Fáze výtvarného úkolu**

Motivace a formulace zadání: Před sebou máme tři základní barvy-červenou, modrou, žlutou a teď s nimi budeme kouzlit. Je důležité nejprve pracovat s dvěma barvami primárními, po smíchání vzniknou barvy sekundární. Poté si vezmeme do ruky lžičku a můžeme zkusit smíchat jakékoli barvy a budeme pozorovat, co z nich vznikne. Můžeme se pokusit vykouzlit zelenou, oranžovou či fialovou. Až se nám vzniklé barvy budou líbit, vezmeme si každou květinu a umístíme ji do té, která se nám líbí nejvíce. Zazpíváme společně květinám písničku-„Okolo

Hradce,“ aby se jim dařilo a budeme je chodit pozorovat, zda jsou opravdu kouzelné a obarvily se.

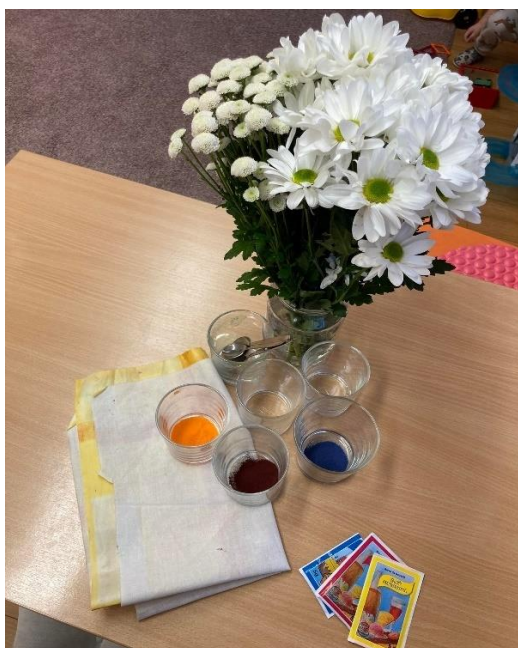
Průběh realizace činnosti: S dětmi jsme si společně připravili náš stoleček na pokusy, donesli si všechny potřebné pomůcky a rozmístili se okolo. Nejprve jsme si pověděli o bezpečnosti práce. Poté jsme si pojmenovali tři základní barvy, které jsme měli připravené, postupně každý dostal lžičku a libovolně míchal barvy. Všichni jsme pozorovali, jaké další odstíny a barvy nám vznikaly. Poté jsme si je ukázali a opět pojmenovali. Dále nám vznikla-oranžová, zelená, fialová. Každý si vzal bílou růži a mohl se rozhodnout, kam ji umístí. Na závěr jsme po sobě sklídili všechny pomůcky a dále jsme jen pozorovali, jestli se nám květiny obarví a za jaký časový úsek.

Reflexe a hodnocení: Před započítím našeho výtvarného experimentu jsme si pověděli, že se také může stát, že se „kouzlo“ nepovede. A opravdu, napoprvé se nám experiment s barvami nepovedl. Měla jsem připravené bílé gerbery, které se i po čtyřech dnech dostatečně neobarvily. Květiny začaly vadnout a byly nepatrně zbarvené pouze stonky. Společně s dětmi jsme se domluvili, že vyzkoušíme květiny jiné, a to růže. Růžičky jsem se snažila zastříhnout co nejvíce, aby doba, kdy budou nasávat vodu kapilárami, byla co nejkratší. Opravdu to pomohlo a růže byly zbarvené již po necelých čtyřech hodinách.

S dětmi jsme se posadili do kruhu a společně refletovali tuto činnost. Někteří měli strach, že se nám ani druhý pokus nepovede, o to větší byla radost, když děti zjistily, že se květiny začínají opravdu zbarvovat. Společně jsme si shrnuli celý postup obarvení květin, krok za krokem. Měli jsme k dispozici všechny komponenty, které jsme při experimentu využívali, a tak se ratolesti mohly dívat na předměty, aby nic nevynechaly a zároveň vyprávět. Byla jsem velice překvapena z toho, že všichni pochopili, jak se květina vlastně obarví, každý to řekl svými slovy, ale správně. Děti chtěly ihned výsledek ukazovat rodičům.

Všem se aktivita líbila, nejvíce samozřejmě, když si mohli hrát s barvičkami a libovolně je míchat. Když jsem děti při vytváření sledovala, překypovaly nadšením. Byly spokojené, že se celého tvoření mohly ujmout zcela samy. Nakonec ten, kdo měl zájem, si odnesl zbarvenou růži domů a daroval ji někomu ze svých blízkých nebo si ji ponechal.

Fotodokumentace:

Obrázek 10: Příprava na výtvarnou činnost

Obrázek 11: Míchání barev

Obrázek 12: Již namíchané barvy

Obrázek 13: Umisťování květin do barvy

Obrázek 14: Nový pokus s bílými růžemi

Obrázek 15: Obarvené růže, modré

Obrázek 16: Obarvené růže, červené

11.2 Trochu jiný pohled na svět

Tento výtvarný úkol jsme s dětmi pojali jako časosběr.

Didaktická příprava na výuku výtvarné výchovy

- **Námět hodiny:** poznávání okolního světa skrze rámeček
- **Cílová skupina:** 3-5 let
- **Časová dotace:** 2 týdny
- **Inspirační východiska úkolu:** Inspirací u této výtvarné aktivity nám byla česká fotografka Jitka Hanzlová, která na svůj fotoaparát ráda zachycovala každodenní výjevy ze života a vše, co ji nějakým způsobem zaujalo.
- **Obrazově-pojmová mapa:**

Obrázek 17: Obrazově-pojmová mapa, vlastní tvorba

- **Cíle:**

Formulace cíle úkolu: -jedinec si nachystá pomůcky

- jedinec si vybere z připravených ozdob

-jedinec se rozhodne, jak jeho rámeček bude vypadat

-jedinec poznává okolní přírodu

-jedinec zachytí daný pohled na fotografii

Cíle dle RVP PV a jejich konkretizace: -podporování rozvoje všech smyslů, především zraku

-manipulační činnosti s předměty, pomůckami, nástroji potřebnými k výtvarným aktivitám

-rozvoj schopnosti vnímat krásu přírody, předmětů

a jevů kolem sebe

-osvojení si poznatků o těle a pohybových činnostech

v rámci výtvarných činností

-posílení radosti z objevování

-rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání

-sledování proměn přírody a umění

-záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost

- **Pomůcky:** fotoaparát/telefon s foťákem

dřevěné špachtle

tavná pistole

tyčinkové lepidlo

pokrývka stolu

různé ozdoby-knoflíky, pompom kuličky, korálky, fixy, třpytky...

- **Fáze výtvarného úkolu:**

Motivace a formulace zadání: Na dva týdny se teď proměníme na fotografa, každý si vyrobí svůj vlastní rámeček, skrze který budeme pozorovat naši přírodu, dění v mateřské škole, okolí mateřské školy a vždy, když vás něco zaujme, či se vám bude něco líbit, zaznamenáme tento moment pomocí fotoaparátu.

Rámeček nám bude sloužit jako kukátko či klíčová dírka. Pomocí něho se budeme pokoušet experimentovat s limitem toho, co mohu vidět a co už ne. Budeme se pomocí něho učit vybírat, co je pro mě důležité a co méně.

Průběh realizace činnosti: Před započítím výtvarného tvoření, jsme pokryli stůl ubrusem, abychom tak zabránili jeho poničení. Dále si připravili všechny pomůcky, které byly potřeba pro splnění. Společně jsme si ukázali, jak budeme postupovat a řekli si, na co budeme dávat pozor. Poté si každé dítě vzalo čtyři dřívka a přišlo za mnou, jelikož jsme je potřebovali slepit tavnou pistolí a z důvodu bezpečnosti jsem tuto činnost dělala já. Když nám slepený rámeček zaschl, měly děti k dispozici různé ozdoby-mušle, fixy, pompom kuličky různých velikostí, krepový papír. Každý jedinec si libovolně vybral ozdoby, které se mu zalíbily a rozmístil je na rámeček dle svého gusta a přilepil lepidlem. Některé ozdoby jsem opět přilepila tavnou pistolí.

Když jsme měli rámečky hotové, každý si vzal ten svůj a zkoumali jsme skrze ně nejprve naši třídu, poté naši školní zahradu a přilehlé okolí mateřské školy, když jsme se vydali na vycházku. Kdykoliv se dětem něco zalíbilo, zavolaly mne a společně jsme zachytili tento pohled fotoaparátem. Celkový časoběr fotografií trval dva týdny.

Reflexe a hodnocení: První část výtvarného úkolu, tvoření rámečku, děti velice bavila. Troufám si říct, že jsou děti u nás ve třídě dobře motivované a každé výtvarné tvoření dělají s radostí, stejně jako tento výtvar. Každý rámeček byl něčím jiný, někdo využil všech dostupných materiálů a ozdob, někomu se zalíbila jen jedna ozdoba a tu využíval po celou dobu.

Když přišlo na druhou část úkolu, byly děti velmi nadšené. Nejprve jsme s rámečkem zkoušeli pracovat ve třídě, aby děti pochopily princip výtvarného tvoření. Zpočátku se děti překřikovaly jeden přes druhého, že našly něco zajímavého, co by chtěly fotoaparátem zachytit a já nestíhala reagovat na každého. Proto jsme se s dětmi rozhodli, že budeme zkoumat po jednom. To dítě, které bylo na řadě, si u mne vzalo svůj vyrobený rámeček a začalo zkoumat, takto se mi pracovalo lépe.

Naše druhé stanoviště byla zahrada, kde se děti především zaměřovaly na květiny, je možné, že to zapříčinilo týdenní téma řízené činnosti, kdy jsme společně probírali právě květiny, které na jaře můžeme na našich zahradách najít. Dále děti zkoumaly různé broučky či ozdobná vejce, která jsme měli pověšená na stromě.

Posledním stanovištěm byla procházka po okolí naší mateřské školy. Pokud jsme po cestě našli něco zajímavého, opět jsme přikládali rámeček a vše zachytili. Zachytili jsme ale o něco méně

fotografií, jelikož děti tolik nereagovaly a nehlásily, že by se jim něco zalíbilo. Je možné, že to bylo dané tím, že se soustředily více na to, aby dávaly pozor, kam šlapou a vnímaly tak krásu pouze skrze svůj pohled, a to jim stačilo.

S dětmi jsme si pověděli, jaký má rám u výtvarného díla význam. Dříve v dobách středověku, byl rám pouze podpůrným prvkem. V gotice byly rámy velmi výrazné, většinou zlatých barev, aby obraz působil cenněji. Dále se volilo takové ohraničení obrazu, aby s ním korespondovalo.

Někteří autoři naopak rámy nepreferovali, a tak si většinou tvořili svůj vlastní. Například George Seurat si je tvořil malebně, přesněji tečkováním.

Výtvarný úkol hodnotím jako velice podařený, děti do něho byly velice zapálené. Většina si dokonce dokázala zachytit líbivý moment sama, já jsem pouze přihlížela. Dle mého názoru vznikly opravdu atraktivní fotografie a děti jsou velice vnímavé a šikovné.

11.2.1 Výzkumná sonda v rámci tohoto výtvarného experimentu

Praktickou část a konkrétně tento výtvarný experiment, bych ráda doplnila o drobnou výzkumnou sondu. Všechny informace do této výzkumné sondy byly získány při samotném pozorování a spolupráci s dětmi.

Cíl výzkumné sondy

Cílem výzkumné sondy bylo pozorování dětí při výtvarné činnosti v daných situacích. Zkoumání jejich reakcí, poznatků a postojů k dané činnosti.

Výzkumný vzorek

Výzkumná sonda proběhla v 1. Mateřské škole v Karlových Varech u dětí s věkem 3-5 let. Při plnění zadaného výtvarného experimentu jsem pozorovala každého z jedinců a při následném výběru dané věci, jsem s nimi vedla rozhovor a pokládala jim otázky, proč je pro ně předmět zajímavý a čím. Některé odpovědi mne opravdu mile překvapily.

Sběr dat

Pro sběr dat jsem využila metodu přímého pozorování a následného rozhovoru s každým z jedinců. Na pozorování a kladení otázek jsem se nijak nepřipravovala, vše probíhalo spontánně a objektivně. Při pozorování jsem se zaměřila hlavně na kreativitu dětí při výtvarném úkolu, na zájem dětí o danou činnost, a především na reakce a chování dětí. Po výzkumu jsem si zapisovala poznámky, které byly k této sondě potřebné.

Výzkumná zjištění

Všem dětem byla položena totožná otázka, akorát jsem ji pokaždé uspořádala jinak. Zde bych ráda zmínila situace a odpovědi, které se opakovaly nejčastěji nebo pro mne byly něčím zajímavé.

- 1) E. chodila po školní zahradě a rozhlížela se, jaký prvek ji nejvíce zaujme. Při chůzi narazila na místo, kde kvetlo mnoho sedmikrásek, všimla si ale jedné, která byla odlišná od ostatních. A to tím, že její okvětní lístky byly zbarveny výrazně do růžova. A tak ke květině přiložila rámeček a snažila se tuto situaci zachytit. Poté jsem E. položila otázku, proč si vybrala právě tuto květinu. *Odpověď zněla: „Protože sedmikráska je růžová, takovou jsem ještě neviděla.“*
- 2) S dětmi jsme si společně povídali o týdenním tématu, vyměňovaly jsme si poznatky a různé názory. V tom se ozval hlas dívenky, že by ráda zachytila svého plyšáka na fotografii skrze rámeček. Společně jsme se domluvili, že její hračku vyfotíme, ale až ukončíme činnost. Poté si svého plyšáka vzala, vybrala si místo, kam ho usadí (klavír). Velmi ji záleželo na tom, aby byla hračka vhodně umístěna, a tak ji několikrát posouvala a upravovala, pak jsme pořídili fotografii. Když jsem se jí optala, proč chce vyfotit právě tuto věc, *odpověď zněla: „Protože je to můj nejoblíbenější.“* Bylo vidět, že má k tomuto předmětu opravdu hluboký vztah.
- 3) Další situace vznikla na vycházce okolo naší mateřské školy. Po cestě jsme s dětmi pozorovali různé změny přírody, které nám s sebou oteplení přineslo. Chlapeček se zadíval do trávy a zaujaly ho lístky jetele, které se tam jen hemžily. Vybral si jeden a k němu přiložil rámeček, s vyfocením jsem mu poté dopomohla já. Zeptala jsem se ho, co se mu na rostlině líbí. *Odpověděl: „Je krásně zelená a má hodně lístků.“*
- 4) Jelikož jsme tento výtvarný experiment dělali v období Velikonoc, měli jsme na školní zahradě strom, který byl posetý ozdobenými velikonočními vajíčky. Samozřejmě

spoustu dětí od něj nemohlo odtrhnout zrak, a to se ukázalo i u této dívenky, která si právě pro zachycení vybrala jedno vajíčko z ozdobeného stromu. Chvilí ji trvalo, než se rozhodla pouze pro jedno, jelikož jich tam bylo opravdu spousty. Nakonec se ale rozhodla pro to, které bylo krásně barevné a uvázané na výrazné mašli. Když jsem se ji optala, proč budeme fotit zrovna toto vajíčko, *odpověděla: „Protože se mi líbí.“*

Závěr výzkumné sondy

Při této výzkumné sondě jsem se utvrdila v tom, že se děti rozhodují ve většině případů dle toho, co jejich oko zaujme. Přesněji řečeno na základě vzhledu dané věci. Toto rozhodování je však k jejich věku přiměřené a zcela v pořádku. U některých dětí mě však jejich komplexní myšlení překvapilo. Projevily svou citovou náklonnost, pouto či zájem o předmět.

Děti projevily velký zájem především o zkoumání a fotografování rostlin, hmyzu, nerostů. Tento přístup mohl být zapříčiněn tím, že jsme v toto časové období zkoumali naši přírodu, osvojovali si nové pojmy a pozorovali její krásy.

Myslím si, že tato experimentální činnost měla u dětí velký úspěch a byla pro ně zábavná. Na kladené otázky bez většího problému ihned odpovídaly, což považuji za značný pokrok, jelikož se jedná o děti v rozmezí 3-5 let.

Fotodokumentace:

Obrázek 18: Příprava na výtvarnou činnost

Obrázek 19: Výroba rámečku

Obrázek 20: Zkoumání přírody skrz rámeček

Obrázek 21: Zkoumání okolí MŠ

Obrázek 22: Oblíbená hračka ve třídě

Obrázek 23: Zkoumání ozdobných vajíček

Obrázek 24: Zachycení mravenců, jak si staví obydlí

11.3 Těstoviny na mnoho způsobů

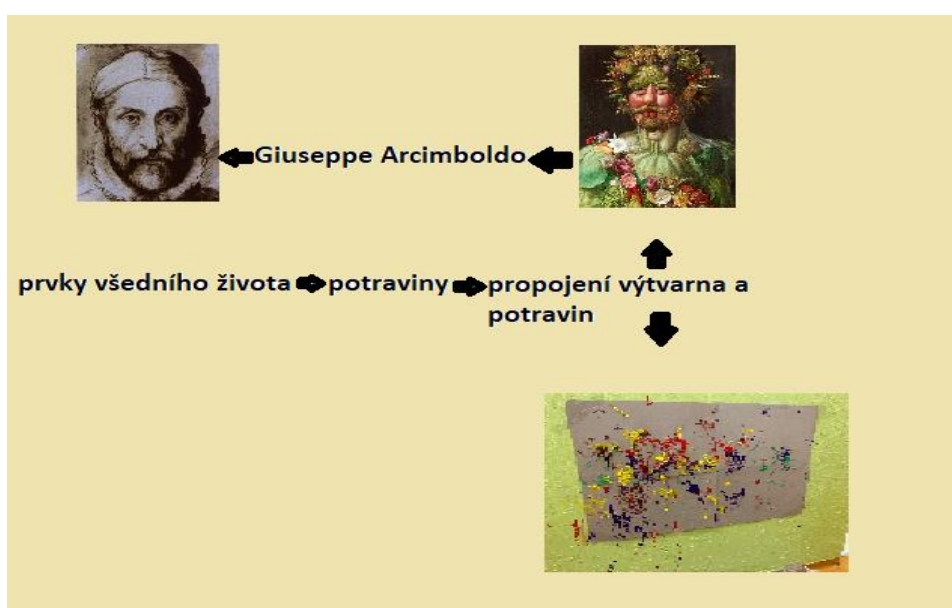
Tento výtvarný úkol je velice zajímavý tím, že se zde propojují věci denní potřeby s věcmi výtvarnými. Do tohoto výtvarného úkolu byly zapojené všechny děti ze třídy.

Didaktická příprava na výuku výtvarné výchovy

- **Námět hodiny:** propojení výtvarných potřeb a jídla
- **Cílová skupina:** 3-5 let
- **Časová dotace:** 60 minut
- **Inspirační východiska úkolu:** Inspirací u tohoto výtvarného úkolu nám byl italský malíř Giuseppe Arcimboldo. Stejně jako on, tak i my jsme chtěli propojit věci všedního života (potravu) s výtvarnou tvorbou.

Dalším, kdo nás k této tvorbě inspiroval, byl Jackson Pollock. Tento muž byl americký abstraktní umělec, narodil se roku 1912 a zemřel v roce 1956. Tvoření pro něj byl určitý způsob vybití, osvobozoval se tak od špatných emocí a hněvu. Tvořil tedy velmi expresivně a dynamicky. Tímto směrem jsme se vydali i my.

- **Obrazově-pojmová mapa:**

Obrázek 25: Obrazově-pojmová mapa, vlastní tvorba

- **Cíle:**

Formulace cíle úkolu: -jedinec si připraví pomůcky

-jedinec se rozhodne, jaké pomůcky zvolí

-jedinec definuje, jakou barvu si zvolil

-jedinec se rozhodne, jakou silou bude na arch působit

-jedinec se rozhodne, kam těstoviny umístí

Cíle dle RVP PV a jejich konkretizace: -rozvoj koordinace ruky a oka při výtvarných činnostech

i předmětů a jevů kolem sebe

-rozvoj schopnosti vnímat krásu přírody

v rámci výtvarného vyjadřování

-rozvoj komunikativních neverbálních dovedností

pocity výtvarnými prostředky

-rozvoj umění zobrazovat a vyjádřit své prožitky,

rozmanitostí po celém světě

-seznámení se světem lidí, kultury, umění-s jeho

zraku a hmatu

-podporování rozvoje všech smyslů-především

děti

-rozvoj výtvarných interaktivních dovedností

- **Pomůcky:** pokrývka země

velký arch papíru

lepící páska

temperové barvy

uvařené těstoviny

jednorázově rukavice

nádoby na promíchání těstovin s barvou

- ***Fáze výtvarného úkolu:***

Motivace a formulace zadání: Tady v misce máme připravené těstoviny, ale my dnes s nimi nebudeme vařit, jako naše maminka, ale budeme s nimi vytvářet. Vybereme si jaký druh těstovin budeme chtít, namočíme je v barvě a poté už se jen rozhodneme, kam dané těstoviny na arch papíru umístíme. Můžeme přemýšlet i o tom, zda se nám více líbí, když do hodu těstovin dáme větší sílu, či menší. Co vypadá lépe?

Průběh realizace činnosti: Nejprve jsme si společně s dětmi připravili místo, kde budeme vytvářet. Šli jsme pracovat do naší chodby, jelikož zde máme lehce omyvatelnou zeď a lino. Připevnili jsme arch papíru na zeď. Poté už jsme se u výtvarného zadání všichni střídali. Vždy jsme si vybrali druh těstovin-špagety, kolínka či vřetena a umístili je do té barvy, do které jsme chtěli. Zkoušeli jsme různé způsoby házení těstovin, zespodu, bokem, někdy jsme dali do hodu větší sílu a někdy zase menší. Když jsme se všichni prostrídali a byli jsme se svým výsledkem spokojeni, řádně jsme po sobě uklidili.

Reflexe a hodnocení: Po výtvarné činnosti jsme se posadili do kruhu a reflektovali jsme naši práci. Všem dětem se aktivita moc líbila a byly z ní nadšené. Hotové dílo chtěly ihned vystavit na chodbu, aby se mohly svým výsledkem pochlubit mamince či tatínkovi.

Zpočátku byly děti trochu zdrženlivé, nevěřily tomu, že by mohly těstoviny, které doma využívají k pokrmu, namočit do barvy a poté je házet na zeď. Moc dobře si uvědomovaly, že všude okolo bude z tvoření nepořádek, a tak byly zmatené. Není pro ně zvykem dělat činnosti, které by záměrně špínily naši třídu. Chvíli mi trvalo, než jsem je přesvědčila k tomu, že to mají opravdu povolené a nic se neděje, když je na arch papíru hodí. A tak jsem první hod zahájila já. Poté už byly na řadě děti, nikdo se do činnosti nehrnul. Nejprve vše dělaly s rozvážností a opatrně, chvíli poté se již ozýval radostný smích a navzájem si ukazovaly, jak se těstoviny „rozplácnou“ o arch papíru. Dokonce samy vymýšlely různé způsoby, jak by těstoviny na zeď umístily. Někdo házel bokem, druhý zespoda. Některé děti se do toho dokonce tak vžily, že vymýšlely kombinace, kdy se k archu různě otáčely zády a poté zase zpět čelem k archu.

Většina z dětí házela těstoviny na arch ladně, někdy se stalo, že na něj ani nedoletěly. A tak jsme pokus opakovali. V naší třídě však máme kluka s autistickými sklony a ten mne svou silou

nápřahu překvapil. Stále se ve mne drží nerozhodnost, zda mile či nemile, jelikož sílu vynaložil opravdu velkou, až bych řekla neúměrnou svému věku. Jsem si jistá, že by příčinou takové síly mohla být jeho hyperaktivita, dále i přes veškerou naši snahu nepřijmutí do třídního kolektivu, či rodinná anamnéza. Co mne potěšilo bylo, že se hned napoprvé trefil na dané místo a těstoviny se zajímavě rozprskly všude okolo. To se mu také velice líbilo.

Je důležité vybrat místo, kde se barvy lehce smyjí, i když jsme pracovní plochu podložili ubrusem, barvy byly opravdu všude. Nicméně za tu radost dětí to opravdu stálo.

Aktivitu považuji za velmi vydařenou. Propojení těchto dvou prvků je až komické. Již od mala děti učíme k tomu, aby si s jídlem nehrály, aby neustále nemíchaly barevné vrstvy na krupicové kaši a nesnažily se z ní vytvářet různé obrazce a teď, když mají povoleno si s jídlem hrát, je skvělé pozorovat jejich reakce.

Fotodokumentace:

Obrázek 26: Umisťování těstovin na arch

Obrázek 27: Umisťování těstovin na arch

Obrázek 28: Konečný výsledek práce dětí

11.4 Tvoření s vodou a sluníčkem

Tento výtvarný úkol je velmi specifický tím, že děti musely vytvářet velmi rychle, jelikož tahy z chodníku, díky působení sluníčka, rychle mizely. Bylo velmi zajímavé pozorovat, jak se této situaci postaví. Výtvarného úkolu se zúčastnili všichni přítomní jedinci.

Didaktická příprava na výuku výtvarné výchovy

- **Námět hodiny:** práce s čarou, kresba
- **Cílová skupina:** 3-5 let
- **Časová dotace:** 60 minut
- **Inspirační východiska úkolu:** Inspirací u této výtvarné aktivity nám byla česká dvojice umělců, David Böhm a Jiří Franta. Tito dva výtvarníci jsou známí tím, že rádi experimentovali a pracovali právě i s linií/čarou.
- **Obrazově-pojmová mapa:**

Obrázek 29: Obrazově-pojmová mapa, vlastní tvorba

- **Cíle:**

Formulace cíle úkolu: -jedinec si připraví pomůcky

-jedinec si zvolí pracovní místo

-jedinec se rozhodne, co bude kreslit

-jedinec se rozhodne, jakou silou bude na štětec působit

-jedinec pozoruje, jak na výtvar působí slunce

Cíle dle RVP PV a jejich konkretizace: -rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky

-záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost

-manipulační činnosti s předměty, pomůckami, nástroji potřebnými k výtvarným aktivitám

- sledování proměn přírody a umění

- posílení radosti z objevování

-rozvoj komunikativních neverbálních dovedností

v rámci výtvarného vyjadřování

- **Pomůcky:** štětec

nádoba na vodu

voda

povrch na kreslení-zem/tabule

- **Fáze výtvarného úkolu:**

Motivace a formulace zadání: Mám pro vás připravené štětce s vodou, ale pozor, my dnes nebudeme kreslit na papír, my si štětce vezmeme ven a budeme zkoušet co s obrázky malovanými vodou udělá slunce. Jelikož bude Den otců, pokusíme se nakreslit například náš domov, rodinu či samotného tatínka.

Průběh realizace činnosti: Výtvarné pomůcky jsme si společně s dětmi vzali na naší školní zahradu. Nechala jsem je, ať si vyberou místo, kde budou tvořit. Většina dětí si vybrala zámkovou dlažbu, poté ale dvě holčičky vymyslely, že by bylo dobré kreslit na křídovou tabuli. A tak si každý vybral své místo, kde tvořili výtvary na zadané téma. Jelikož byl zrovna slunečný den, kresby na dlažbě a tabuli rychle vysychaly. Při prvních pokusech se všechny děti divily, že opravdu sluníčko na jejich výtvary působí. Většina dětí se však nevzdávala a pokračovala

dál v kresbě. Všichni jedinci, když jim zmizel jejich předchozí výtvar, začali kreslit něco jiného, až na jednoho kluka, který neustále dokola obtahoval již vzniklé linie. Několik chlapců rezignovalo a po pár pokusech se odebralo pryč. Při pozorování dětí jsem zjistila, že ti, kteří byli u křídové tabule, měli práci o něco těžší. Jejich linie na tabuli mizely o něco rychleji než ty, které byly vedeny na dlažbě. Na chodník kreslíme i křídami, takže došlo i na experimentování, kdy někteří zkusili, co se stane, když křidu přetřou vodou.

Reflexe a hodnocení: S dětmi jsme se věnovali komentování práce v průběhu jejího vzniku. Většina dětí u této činnosti vydržela celý dopolední pobyt venku, bylo to pro ně něco nového a velice se pro toto tvoření nadchly. Dokonce si některé děti malovaly na zem „překážky“ se kterými poté dále pracovaly, než stihly vyschnout. Skákaly přes ně, obíhaly je. Kresby byly velice vyvedené, někteří jedinci měli dílo více propracované, někteří naopak méně. Ale všechny byly něčím výjimečné. Při kresbě tatínků děti kreslily spíše hlavonožce, ale to je vzhledem k jejich věku zcela úměrné. Celkově tuto experimentální činnost hodnotím velmi kladně a šetřce s vodou si budeme brát ven určitě častěji.

Fotodokumentace:

Obrázek 30: Příprava na výtvarnou činnost

Obrázek 31: Kresba domova, dívka-4 roky

Obrázek 32: Již mizející kresba

Obrázek 33: Kresba otce, tabule na křídý

Obrázek 34: Již mizející kresba otce

11.5 Shrnutí výtvarných experimentů

Všechny navržené výtvarné experimenty byly pro děti novinkou, tvořily je poprvé. I přes to se těchto nových technik nebály a vše tvořily s chutí a elánem. Při bádání a objevování se naučily spoustu nových poznatků, dovedností, znalostí a především, což je pro mne nejdůležitější, si v sobě odnáší zážitek a zkušenosti.

Nejprve se děti seznámily s mícháním barev, zjišťovaly, jaké barvy dokážou vzniknout smícháním žluté a červené, modré a žluté, červené a žluté. Poté jsme se dozvěděli, že květiny mají kapiláry a pomocí nich můžou nasát barvu, díky které se poté zabarví květ. U druhého tvoření se děti učily vnímat svět skrz námi vytvořený předmět, přes rámeček. Hledaly přírodniny, předměty, které je nějakým způsobem zaujaly a poté se je snažily zachytit přes rámeček fotoaparát. Dále se naučily, že potraviny nemusíme používat jen k nasycení žaludku, ale že se dají využít i jiným způsobem, například k tvoření. A v neposlední řadě zjistily, jaký má sluníčko vliv na vodu.

Při naší tvorbě jsme zavítali i do jiných předmětů a propojili je právě s výtvarnou tvorbou. Dále jsme z klasického pasivního učení přešli na učení aktivní. Děti neseděly pouze u stolů, ale mohly pracovat kolektivně, v různých prostředích a s nevědními technikami či materiálem.

Děti nad svými výtvary dokázaly uvažovat. V dílech nacházely různé otázky, ale také odpovědi. Jejich tvorbu hodnotím velmi kladně.

Závěr

Hlavním záměrem této bakalářské práce bylo navrhnout a poté vytvořit sérii experimentálních výtvarných úkolů, které by korespondovaly s osobnostním modelem předškolního vzdělávání. Všechny aktivity byly navrženy pro děti v mateřských školách, to znamená pro děti ve věku od dvou do šesti let.

Teoretická část se opírá o odbornou literaturu a jsou v ní vymezeny základní pojmy, které se týkají samotné výtvarné výchovy v mateřské škole, či právě experimentální tvorby. Jsou zde popsány vzdělávací oblasti z RVP PV a vymezeny výtvarné činnosti pro předškolní vzdělávání. Dále zde popisují vývoj dítěte a jeho úskalí, zmiňují několik důležitých mezníků osobností, které poznamenaly naši výtvarnou kulturu. V další kapitole se věnují technikám, které lze ve výtvarných činnostech s dětmi používat. Je možné využít kresby, malby či grafiky a k nim spoustu zajímavých výtvarných pomůcek či náčiní. Teoretická část je zakončena výčtem autorů, kteří mne svým tvořením určitým způsobem zaujali a jsou spojováni právě s experimentální výtvarnou tvorbou.

V části praktické jsou autorské návrhy a jejich realizace, dále výzkumná sonda. Vše proběhlo v 1. Mateřské škole v Karlových Varech. Pro experimentální tvorbu byly zvoleny techniky, které odpovídají věku dětí v dané třídě.

Experimentální tvorba má v mateřských školách svůj význam, výborně se u dětí rozvíjí tvořivost, samostatnost, fantazie, a především se jedná o nenásilné objevování nových věcí pomocí zábavy a hry. Děti se díky experimentálním výtvarným úkolům naučily spoustu nových poznatků, zjistily, že se vše nemusí vždy podařit. Ale je velmi důležité se nevzdávat a zkusit aktivitu dále. Nejzásadnější je pro mne zjištění, že děti pochopily, jak moc podstatný je průběh výtvarné činnosti a že samotný výsledek není až tak důležitý.

Myslím si, že se mi podařilo optimálně děti seznámit i s touto stránkou výtvarné výchovy. Velkou radost jsem měla v moment, kdy jsem zjistila, že se kolegyně zajímají o naše výsledné práce. Jsem velice ráda, že jsou jimi uchvácené a ještě více, že se o experimentální tvorbu zajímají.

Když se zamyslím nad celým průběhem tohoto projektu, musím zmínit, že to bylo i pro mne velice zajímavé a obohacující. Výtvarné činnosti děti vedly k práci s přírodními materiály, ke zkoumání naší přírody a co nejvíce oceňuji je fakt, že se děti naučily o něco více pracovat v kolektivu, a i nadále se tyto dovednosti kladně prohlubují.

Na závěr bych chtěla zmínit, že cíl bakalářské práce byl úspěšně naplněn.

Resumé

Bakalářská práce je zaměřena na experimentální výtvarnou tvorbu v mateřských školách. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, do teoretické a do praktické. V teoretické části můžeme najít klíčové pojmy, které se týkají výtvarné výchovy v předškolním vzdělávání a experimentální tvorby. Věnuji se zde vývoji dítěte, propojení RVP PV s výtvarnou výchovou a výtvarným technikám.

V praktické části jsou autorské návrhy a jejich realizace, které představují cíl bakalářské práce. Každá výtvarná činnost je popsána, vyhodnocena a je u ní také fotodokumentace.

Tento projekt, který je zaměřen na experimentální tvorbu, hodnotím velmi kladně. Byl přínosem pro děti, ale i pro mne.

Summary

The bachelor thesis is focus on the experimental creation in the art education in kindergarten. Bachelor is divide to two parts, to theoretical and to practical. In the theoretical part we can find the main term, which are focus on art education in preschool education and on experimental creation. I devote there about development phase of children, connection RVP PV with art education and art techniques.

In the practical part are autor's proposals and realizations, which represent the a goal of the bachelor's thesis. Every art activity are describe, evaluate and are by her photo too.

This project, which are focus on the experimental creation, I evaluate very positive. It was contributive for children, but too for me.

Seznam literatury

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.

BEZDĚKOVÁ, Libuše, Markéta KUBECOVÁ, Zuzana KUPCOVÁ a Hana VÁŇOVÁ. *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí*. Praha: Raabe, [2016]. *Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání*. ISBN 978-80-7496-274-5.

BRÜCKNEROVÁ, Karla. *Skici ze současné estetické výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5616-9.

DVOŘÁKOVÁ, Hana, Michaela KUKAČKOVÁ, Martina LIETAVCOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ a Eva SVOBODOVÁ. *Rozvíjíme dovednosti hrubé a jemné motoriky dětí: dítě a jeho tělo*. 2. vydání. Praha: Raabe, 2015. *Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání*. ISBN 978-80-7496-187-8.

HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1.

HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. *Nahlízet - nacházet*. ISBN 978-80-87553-30-5.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. *Psyché (Grada)*. ISBN 80-247-1284-9.

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Kurikulum předškolní výchovy: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-268-8.

PIAGET, Jean a Bärbel INHELDER. *Psychologie dítěte*. Přeložil Eva VYSKOČILOVÁ. Praha: Portál, 2014. *Klasici*. ISBN 978-80-262-0691-0.

PODLIPSKÝ, Rudolf, Jaroslav VANČÁT, Věra UHL SKŘIVANOVÁ a Vladimíra ZIKMUNDOVÁ. *Tvořivost ve výtvarné výchově a její účinky na všeobecné vzdělávání*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2017. ISBN 978-80-261-0728-6.

ROESELOVÁ, Věra. *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, c1996. ISBN 80-902267-1-X.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Helena HAZUKOVÁ a Jan SLAVÍK. Výtvarné čarování: artefietika pro předškoláky a mladší školáky. 2., upr., (V SPL-Práce 1. [sic]) vyd. Úvaly: Albra (redakce SPL-Práce), 2010. ISBN 978-80-7361-079-1.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Sylva ELIÁŠOVÁ. *Dívej se, tvoř a povídej!*: artefietika pro předškoláky a mladší školáky. Vydání třetí. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1557-8.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy. 2. vyd. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2005 [i.e. 2006]. ISBN 80-87000-01-3.

STADLEROVÁ, Hana. Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5732-6.

STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana a Pavel KŘEPELA. Spontánní umění. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5400-4.

UŽDIL, Jaromír. Výtvarná výchova v předškolním věku: učebnice pro obor 76-40-6. 3. vyd. Praha: SPN, 1983. Učebnice pro střední školy.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VONDROVÁ, Petra. Výtvarné techniky pro děti: hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-329-1.

Ostatní zdroje

DSpace at University of West Bohemia: NO TITLE [online]. Copyright © [cit. 16.05.2022].

Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/41699/1/BP_Rybkova_Anna.pdf

Art, Culture and... Climate Change? | COBO Social. *CoBo Social - Collecting with*

Artistry [online]. Copyright © [cit. 09.05.2022]. Dostupné

z: <https://www.cobosocial.com/dossiers/art-culture-and-climate-change/>

Semestrální práce: Andy Goldsworthy - PDF Free Download. *Documents Professional*

Platform - PDF Download Free - ADOC.PUB [online]. Copyright © 2022 ADOC.PUB. All

rights reserved. [cit. 09.05.2022]. Dostupné z: [https://adoc.pub/semestralni-prace-andy-](https://adoc.pub/semestralni-prace-andy-goldsworthy.html)

[goldsworthy.html](https://adoc.pub/semestralni-prace-andy-goldsworthy.html)

Odborný článek: Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní

vzdělávání. *Metodický portál / Odborné články* [online]. Dostupné

z: [https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-](https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html)

[programu-pro-predskolni-vzdelavani.html](https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html)

Artlist - databáze současného umění: Jitka Hanzlová. *Artlist - databáze současného umění:*

Artlist - Umělci [online]. Copyright ©2006 [cit. 10.05.2022]. Dostupné

z: <https://www.artlist.cz/jitka-hanzlova-108734/>

Informační systém [online]. Copyright © [cit. 16.05.2022]. Dostupné

z: https://is.muni.cz/th/cuond/BP_Haluzova.pdf

Please Wait... | Cloudflare. *Please Wait... / Cloudflare* [online]. Dostupné

z: <https://www.moma.org/artists/4675>

Theses.cz – Vysokoškolské kvalifikační práce [online]. Copyright © [cit. 26.06.2022]. Dostupné

z: [https://theses.cz/id/sde2az/Zprost-edkovn-d-jin-vtvarnho-um-n-k-m-na-1-stupni-zkla-](https://theses.cz/id/sde2az/Zprost-edkovn-d-jin-vtvarnho-um-n-k-m-na-1-stupni-zkla)

[d.pdf](https://theses.cz/id/sde2az/Zprost-edkovn-d-jin-vtvarnho-um-n-k-m-na-1-stupni-zkla)

Artlist - databáze současného umění: Krištof Kintera. *Artlist - databáze současného umění:*

Artlist - Umělci [online]. Copyright ©2006 [cit. 26.06.2022]. Dostupné

z: <https://www.artlist.cz/kristof-kintera-187/>

Obrázky

Dostupné z: <https://hainesgallery.com/andy-goldsworthy-bio>

[online]. Dostupné z: <https://art.ceskatelevize.cz/inside/fotografka-jitka-hanzlova-v-jednoduchem-spociva-to-podstatne-4zAQH>

Jitka Hanzlova | Rural photography, Line photography, Photographic projects. *Pinterest - Česká republika* [online]. Dostupné z: [https://cz.pinterest.com/pin/97320041933703223/?amp_client_id=CLIENT_ID\(\)&mweb_unauth_id={{default.session}}&_url=https%3A%2F%2Fcz.pinterest.com%2Famp%2Fpin%2F97320041933703223%2F&_expand=true](https://cz.pinterest.com/pin/97320041933703223/?amp_client_id=CLIENT_ID()&mweb_unauth_id={{default.session}}&_url=https%3A%2F%2Fcz.pinterest.com%2Famp%2Fpin%2F97320041933703223%2F&_expand=true)

[online]. Copyright © [cit. 11.05.2022]. Dostupné z: <https://www.slavneobrazy.cz/arcimboldo-giuseppe-rudolf-ii-jako-buh-vertumnus-ido-7128>

Giuseppe Arcimboldo – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Arcimboldo

David Böhm a Jiří Franta | SJCH. *Společnost Jindřicha Chalupeckého | SJCH* [online]. Dostupné z: <https://www.sjch.cz/david-boehm-a-jiri-franta/>

[online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1334386-recenze-david-bohm-a-jiri-franta-skoro-nic-neni-uplne>

Artlist - databáze současného umění: To. *Artlist - databáze současného umění: Artlist - Umělci* [online]. Copyright ©2006 [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/dila/to-112/>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Kresba 13 z cyklu Skoro nic není úplně / 2010, Böhm a Franta.....	30
Obrázek 2: Dílo Partitura / 2016, Böhm a Franta.....	30
Obrázek 3: Hlava podle Arcimbolda / 1991, Gebauer.....	31
Obrázek 4: Skalní hlava, Čína / 1993, Gebauer.....	32
Obrázek 5: Házení míčů do průhonického rybníka Bořín / 1969, Ságlová.....	33
Obrázek 6: Pocta Fafejtovi / 1972, Ságlová.....	34
Obrázek 7: Anthropométries, série / 1960, Klein.....	35
Obrázek 8: To / 1996, Kintera	36
Obrázek 9: Pojmově-obrazová mapa, vlastní tvorba.....	38
Obrázek 10: Příprava na výtvarnou činnost, fotografie.....	41
Obrázek 11: Míchání barev, fotografie.....	41
Obrázek 12: Již namíchané barvy, fotografie.....	41
Obrázek 13: Umisťování květin do barvy, fotografie.....	41
Obrázek 14: Nový pokus s bílými růžemi, fotografie.....	42
Obrázek 15: Obarvené růže, modré, fotografie.....	42
Obrázek 16: Obarvené růže, červené, fotografie.....	42
Obrázek 17: Obrazově-pojmová mapa, vlastní tvorba.....	43
Obrázek 18: Příprava na výtvarnou činnost, fotografie.....	49
Obrázek 19: Výroba rámečku, fotografie.....	49
Obrázek 20: Zkoumání přírody skrz rámeček, fotografie.....	49
Obrázek 21: Zkoumání okolí MŠ, fotografie.....	49
Obrázek 22: Oblíbená hračka ve třídě, fotografie.....	50
Obrázek 23: Zkoumání ozdobných vajíček, fotografie.....	50

Obrázek 24: Zachycení mravenců, jak si staví obydlí, fotografie.....	50
Obrázek 25: Obrazově-pojmová mapa, vlastní tvorba.....	51
Obrázek 26: Umisťování těstovin na arch, fotografie.....	54
Obrázek 27: Umisťování těstovin na arch, fotografie.....	54
Obrázek 28: Konečný výsledek práce dětí, fotografie.....	55
Obrázek 29: Obrazově-pojmová mapa, vlastní tvorba.....	56
Obrázek 30: Příprava na výtvarnou činnost.....	58
Obrázek 31: Kresba domova.....	58
Obrázek 32: Již mizející kresba.....	59
Obrázek 33: Kresba otce, tabule na křídly.....	59
Obrázek 34: Již mizející kresba otce.....	59